

3 феврал куни Ўзбекистон мусулмонлари идораси Уламолар кенгашининг кенгайтирилган йиғилиши бўлиб ўтди. Йиғилишда бир қатор муҳим масалалар муҳокама этилди. Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси, муфтий Усмонхон Алимов диний идоранинг ўтган 2009 йилги фаолияти яқунлари ва 2010 йилда амалга оширилиши мўлжалланган энг муҳим ишлар юзасидан маъруза қилди.

Усмонхон АЛИМОВ,
Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси, муфтий

МУНОСИБ ҲИССА ҚЎШИШ БУРЧИМИЗДИР

Ўтган йили идора раҳбарияти ва масъул ходимлар оммавий ахборот воситалари орқали чиқишлар қилишиб, вилоятларга сафарлар уюштиришиб, учрашув ва суҳбатлар ўтказишиб, муқаддас Ислому динимизнинг инсонпарварлик, эзгулик ғояларини, фарзанд тарбияси, тинчлик ва осойишталикни сақлаш, ёшларни илму ҳунар ўрганишга чорлаш, меҳр-мурувват ва саховат каби қадриятларимизни, Ўзбекистондаги диний эркинлик ва ажодларимизнинг Ислому дини ривожига қўшган ҳиссаларини кенг тарғиб этишди. Мутаассиблик ва террорчилик Ислому таълимотида мутлақо зид экани тушунтирилди. Натижада жойларда масжид ва мадрасалар фаолияти, миссионерликнинг олдини олиш чоралари, маърифий Ислому тарғиботи яхшиланди.

Кам таъминланган оилалар ва талабаларни ижтимоий муҳофаза қилиш, қариялар ҳамда меҳрибонлик уйлари, мактаб, боғча ва шифохоналарга, уруш ва меҳнат фахрийларига ҳомийлик ёрдамлари кўсатилди. Бундан ташқари ижтимоий муҳофазага муҳтож кишиларга озиқ-овқат, кийим-кечаклар улашилди.

Ўтган 2009 йил Ўзбекистон мусулмонлари идораси раҳбарияти, масъул ходимлари ва имом-хатибларимиз “Қишлоқ тараққиёти ва фаровонлиги йили” Давлат дастурининг жойлардаги ижросини таъминлашда фаол иштирок этишди. Хусусан, дастурнинг мазмун-моҳиятини аҳоли ора-

сида тарғиб қилиш ва қишлоқ жойларда ободонлаштириш ишларига ўз ҳиссаларини қўшишди.

Дин ишлари бўйича қўмита, Республика маънавият тарғиботи маркази, Маҳалла жамғармаси ва Камолот ёшлар ижтимоий ҳаркати билан ҳамкорликда қўшма дастур тузиб, тинчликни асраш, тинчлик учун курашиш кераклиги, бу ёруғ ҳаётни, фарзандларимизнинг келажагини, уларнинг беғубор кулгисини ҳар қандай хавф-хатарлардан асрашимиз лозимлиги, бугунги эмин-эркин ҳаёт, тўкинлик ва фаровонлик ўз-ўзидан бўлмаётгани аҳоли, хусусан, ёшларимиз орасида кенг тарғиб ва ташвиқ қилинди.

Республикамизнинг чекка-чекка туманларида ҳам идора мутахассислари ва фаол имом-хатиблар ёрдамида диний-маърифий тадбирлар ўтказилди.

Ўтган даврда бугуннинг энг долзарб муаммоларидан бўлган миссионерлик ҳаракатининг олдини олиш борасида Тошкент Ислому университети ва Дин ишлари бўйича қўмита ҳамкорлигида қатор тадбирлар амалга оширилди. Ушбу тадбирларда имом-хатиблар ва диний таълим муассасалари мударрисларининг фаоллиги анча ошди. Уларга фойдаланиш учун “Миссионерлик: кеча ва бугун” ва “Миссионерлик: моҳият, мақсадлар, оқибатлар ва олдини олиш йўллари” номли рисолалар бепул тарқатилди.

(Давоми 5-бетда)

СИЗДАН ЯХШИЛИК УМИД ҚИЛИШСИН

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

... فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهٖ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا

صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهٖٓ أَحَدًا ﴿١١٠﴾

“...Ким Парвардигорини кўришни умид қилса, солиҳ амал қилсин, Парвардигорига ибодатда ҳеч бирни шерик қилмасин!” (Каҳф, 110).

Пайғамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) бундай деганлар:

“Сизларнинг орангизда яхши одам яхшилиги умид қилинадиган ва ёмонлик қилишидан хавф йўқ бўлган кишидир. Сизларнинг орангизда ёмон одам яхшилиги умид қилинмайдиган ва ёмонлик қилишидан хавф бор бўлган кишидир” (Имом Термизий, Абу Яъло).

* * *

“Аллоҳ таоло наздида мавқе жиҳатдан инсонларнинг энг ёмони одамлар (унинг) ёмонлигидан қочиб, ўзини ёлғиз қолдиришган кишидир” (Имом Бухорий, Имом Муслим).

* * *

“Аллоҳ таоло қайси бандасига яхшиликни истаса, ўзини ўзига яхшиликка буюриб, ёмонликдан қайтариб турадиган насихатгўй қилиб қўяди” (Дайлабий).

* * *

“Ўзингиз яхши кўрган нарсани биродарингизга раво кўрмагунингизча ҳеч бирингиз комил мўмин бўла олмайсиз” (Имом Бухорий).

«HIDOYAT»

Ойлик диний-маърифий,
илмий-адабий нашр

Муассис

Ўзбекистон мусулмонлари идораси

Бош муҳаррир

Нуруллоҳ МУҲАММАД РАУФХОН

Таҳрир ҳайъати

Усмонхон АЛИМОВ

Абдулазиз МАНСУР

Абдураззоқ ЮНУС

Ортиқбек ЮСУПОВ

Анвар ТУРСУН

Аҳад ҲАСАНОВ

Зоҳиджон ИСЛОМОВ

Абдулхамид ТУРСУН

Ҳайдархон ЙҮЛДОШҲУҶАЕВ

Баҳодир КАРИМОВ

Эркин МАЛИК

Муҳаммад Шариф ЖУМАН

Юсуфжон ИСҲОҚ

Исомиддин ОЛИМОВ

Абдул Жалил ХҲҶАМ

(Бош муҳаррир ўринбосари)

Аҳмад МУҲАММАД

Муқова

«Voris Design» маркази билан
ҳамкорликда тайёрланди.

Бадий муҳаррир

Хайруллоҳ ҚУДРАТУЛЛОҲ ўғли

Саҳифаловчи

Юсуп САБУРОВ

Матни

Раҳима КАРИМЖОН қизи билан Зебунисо
теришти.

Манзилимиз:

100069 Тошкент шаҳри

Зарқайнар 18-берк кўча 47а-уй;

Тел: 240-45-62, тел.факс: 227-34-30.

Интернет сайтимиз: www.hidoyat.uz

Интернет почтаимиз: hidoyat_jurnali@mail.ru

Ўзбекистон Республикаси Матбуот ва ахборот агентлигида рўйхатга олинган. Гувоҳнома

рақами 0177.

Босишга 2010 йил 8 февралда рухсат берилди.

Босмаҳонага 2010 йил 10 февралда топширилди.

Қоғоз бичими 60x84^{1/8}. Адади 37812 нусха. 859-

сон буюртма. «Шарқ» нашриёт-матбаа ҳисса-

дорлик компаниясида босилди.

Қўлёмалар қайтарилмайди.

Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи назаридан

фарқ қилиши мумкин. Келтирилган иқтибос

ва рақамлар учун муаллиф масъул.

Хат юборилганида исмлар тўлиқ, манзил аниқ ёзилсин.

Мақолалар кўчириб босилса ёки иқтибос олинса,

«Ҳидоят»дан олингани кўрсатилиши шарт.

МУНДАРИЖА

Бугуннинг гапи	
Усмонхон АЛИМОВ	
Муносиб ҳисса қўшиш бурчимиздир	1
Таянч нуқта	
Сиздан яхшилик умид қилишсин	2
Баркамол авлод йили	
Устозлар ғайрати	4
Идора ҳаёти	
Розия ШОДИЕВА	
«Хадичаи Кубро» янги бинода	5
Мерос	
Шарифжон ШОКИРҲОЖИ ўғли	
Тошлардаги ёзувлар	7
Баркамол авлод йили	
Ҳомиджон ИШМАТБЕКОВ	
Кўкалдош мадрасаси	10
Бугуннинг гапи	
Алишер ТУРСУНОВ	
Сув масаласи	12
Абдуллоҳ Раҳмат	
Бебаҳо неъмат қадри	13
Навоийхонлик	
Иброҳим ҲАҚҚУЛ	
Юздаги тер сирлари	14
Жамол КАМОЛ	
Кеча эл ўйқусида	15
Алишер Навоий ғазалига мухаммас	15
Олисларга саёҳат	
Аҳмад ТУРСУН	
Жанубий Африка республикаси	16
Долзарб мавзу	
Меҳринисо ҚУРБОНОВА	
Имон ўғрилари	18
Яхшиликка чақириш	
Аҳмад МУҲАММАД	
«Билмайман»ни биласизми?	19
Маълумотхона	
Нодир китоблар хазинаси	23
Баркамол авлод йили	
Мавжуда НУРИДДИНОВА	
Тарбия пойдевори	24
Зебунисо ҲУСАЙН қизи	
Саҳар туриш саодатдир	24
Тафаккур	
Баҳодир НУРМУҲАММАД	
Кўрғон ичидаги одам	25
Шеърят	
ҚАМБАР ОТА	
Эл дуоси	26
Шеърят	
Нурулло ОСТОНОВ	
Яхши от қолур	27
Долзарб мавзу	
Муҳаммад СИДДИҚ	
Эрмакка айланаётган эҳтиёж	28
Яхшиликка чақириш	
Шерали АҲМАД	
Телефон одоблари	29
Мовароуннаҳр уламолари	
Сайфиддин ЖАЛИЛОВ	
Муҳаммад Юнус Намангоний	30
Мактубларда манзаралар	
Абдухолиқ ХОЛМАТОВ	
Ватан тупроғи	31
Нигора МАМАСАЙДОВА	
Меъёрлар ўзрадимиз?	31
Шоакмал	
Етим ҳақи дарёни қурилади	31
Ибратли ҳикоялар	
Чин тавбанинг самараси	32

Муқованинг 1-саҳифасида: Кўкалдош мадрасаси. Хайруллоҳ Қудратуллоҳ ўғли суратга олган.

Саҳобалар ҳаёти

Абдураҳмон РАЪФАТ ПОШО

РАБИА ИБН КАЪБ

6

Ўйлай-ўйлай, бошим қотди. Менга бойлик тилаб дуо қилишларини сўрасаммикин, қашшоқликдан қутулиб, бошқалар каби ҳовли-жой, бола-чақа қилардим, деган хаёлга ҳам бордим. Аммо дарров бу фикримдан қайтдим: Нималар деяпсан, Каъбнинг ўғли, мол-дунё ўткинчи нарса, Аллоҳ азза ва жалла ризқингни етказиб турган бўлса... Расули акрамнинг дуоларини Аллоҳ таоло ижобат қилади. Шундан фойдаланиб, охира тавба яхшилигини сўрамайсанми?

Маърифий суҳбатлар

Анвар қори ТУРСУНОВ

ИЛМ ВА ОДОБ ИНСОННИ УЛУҒЛАЙДИ

Қалбнинг касалланиши жисм хасталигидан кўра оғирроқдир. Замонамизда компютер, интернет, телефон ва телевизорлар воситасида ихчамлик, тезкорлик каби имкониятлар шаклланди. Аммо уларга тикиштирилаётган тасвирларнинг таъсири анча ташвишли.

8

Машҳур қорилар

Фаррух ХУДОЙБЕРДИЕВ

МАҲМУД ХАЛИЛ ҲУСАРИЙ

11

Шайх Маҳмуд Халил Ҳусарий нафақат Миср, балки бутун Ислом оламида машҳур қорилардан эди. Қалбларни титратувчи хуш овоз эгаси Ҳусарий қироат ва савт бобида ўз усул ҳамда қоидаларини ишлаб чиққан қорилардан бири. Юртимизда ҳам бу қори тиловатини севиб тинглайдиган ва унга тақлид қилиб Куръон ўқийдиган кўплаб мухлислар бор.

Хабарлар

ИСЛОМ ВА ОЛАМ

Бош котибнинг таклифи

Ислом Конференцияси Ташкилоти бош котиби Акмалуддин Эҳсонўғли аъзо мамлакатлар раҳбарларини ташкилот бош котибияти таркибида Тинчлик ва хавфсизлик департаментини ташкил этишга чақирди.

22

Муҳтарам Юртбошимизнинг: “Баркамол авлод — юртимизнинг эртанги куни ва тараққиёти учун масъулиятни ўз зиммасига олишга қодир бўлган етук мутахассис ёшларимиздир”, деб алоҳида таъкидлаганлари Ўзбекистон мусулмонлари идораси таълим тизимида меҳнат қилаётган устозларни яхши таълим беришга, талабаларни чуқур билим олишга илҳомлантирди.

Бугунги кунда Ўзбекистон мусулмонлари идораси тасарруфидаги таълим муассасаларида таъ-

галтерия ҳисоби” каби фанлар ҳам киритилди.

Диний таълим тизими моддий-техника базаси мунтазам бойитилмоқда. Ўтган ўқув йилида Бухородаги

УСТОЗЛАР ҒАЙРАТИ

лим-тарбия жараёни диний ва дунёвий фанлар уйғунлаштириб ишлаб чиқилган режа асосида йўлга қўйилган. Билим юртларида диний ва умумтаълим фанларни ўқитиш билан бир қаторда талабаларга компютер оператори, хаттотлик, наққошлик, сартарошлик, дурадгорлик, тикувчилик, зардўзлик, новвойлик ва пазандалик каби қўшимча ҳунарлар ўргатилмоқда.

Фан ва техника ривожини, замонавий тараққиёт талаблари асосида мазкур намунавий ўқув режаларимизни такомиллаштириб бораёмиз. Жорий 2009–2010 ўқув йили янги ишчи ўқув режаси тузилди. Диний таълим соҳасига қўйилаётган талаблар кундан-кунга ошиб бораётганидан кишиларни эзгуликка чақирувчи, динимиз асосларини халқимизга мукамал етказиш оладиган, ҳартомонлама билимли, маърифатли, ҳар хил мутаассиб оқимларга қарши курашиш салоҳиятига эга диний кадрларни тайёрлаш мақсадида мазкур ишчи режага “Муҳовара” (араб тилида сўзлашув), “Экстремизм ва терроризмга қарши курашнинг маънавий-маърифий асослари” ва “Бух-

Мир Араб ва Нукусдаги «Муҳаммад ал-Беруний» Ислому ўрта-махсус билим юртларида янги жиҳозланган лингафон хоналари ишлаб бошлади. Бугун барча диний таълим муассасалари ўқитишнинг турли замонавий воситалари билан тўла таъминланган.

Таълим муассасалари талабалари ахборот-ресурс марказларида диний, илмий, бадиий, маънавий, маърифий китоблар, дарслик ва қўлланмалардан бемалол фойдаланишлари мумкин. “Мовароуннаҳр” нашриёти махсус фанлар бўйича барча дарсликларни лотин алифбосида нашр этириб, таълим муассасалари кутубхоналарига ва талабаларга етказди.

Мударрислар ўртасида “Йил ўқитувчиси” кўрик-танловининг ўтказилиши устозларнинг ўзаро тажриба алмашишларида, янада самарали ишлашларида яхши имконият бўлмоқда.

Муҳтарам Президентимиз таъкидлаганларидек, «Соғлом халқ, соғлом миллатгина буюк ишларга қодир бўлади». Ёшлар орасида соғлом турмуш тарзини шакллантиришни, уларнинг соғлом ва жисмонан бақувват бўлишларини ният қилиб таълим муассасалари ўртасида “Баркамол авлод” спорт мусобақаларини ташкил этиш яхши анъанага айланди. Шунингдек, талабаларимиз республика олий ва ўрта-махсус таълим вазирлиги тизимидаги муассасалар, коллежлар ва академик лицейлар ўртасида ўтказилаётган мусобақаларда ҳам фаол иштирок этиб, совринли ўринларни қўлга киритишяпти. Ҳар йили мунтазам ўтказилаётган қорилар мусобақаси ғолиблари чет мамлакатлардаги ана шундай кўрик-танловларда мустақил Ватанимиз шарафини ҳимоя қилишмоқда. Айниқса, фанлар бўйича ягона олимпиада ташкил этилиши мадрасалар талабаларида катта қизиқиш уйғотди. Олимпиада Низомига кўра, Қуръон ва фикҳ, ўзбек тили, тарих, маънавият ва маърифат асослари фанлари бўйича танлов ғоли-

МУНОСИБ ҲИССА ҚЎШИШ БУРЧИМИЗДИР

(Давоми. Бошланиши 1-бетда)

би Тошкент Ислом институтига имтиёз билан ўқишга қабул қилинади. Иқтидорли талабаларга “Имом Бухорий”, “Имом Термизий” каби махсус стипендиялар бериляпти.

Диний таълим муассасаларининг ўқув бинолари ва талабалар ётоқхоналарини давр талаблари асосида янгилаб, талабалар ўқув ва маиший шароитларини янада яхшилаб боришга ҳам катта эътибор қаратилмоқда. Жумладан “Фахриддин ар-Розий” (Урганч), “Муҳаммад ал-Беруний” (Нукус), “Хадичаи Кубро” (Тошкент) билим юртлари талабалари учун ўқув ва ётоқхона бинолари тубдан янгиланди. Талабалар ётоқхоналарида яшаш ва таълим олиш учун барча шарт-шароитлар яратилмоқда. Масалан, 2009 йили қуриб битрилган Китоб шаҳар “Хожа Бухорий” Ислом ўрта-махсус билим юрти талабалари ётоқхонаси бугунги кун талабларига тўла жавоб беради.

Хуллас, Тошкент Ислом институти ва Ислом ўрта-махсус билим юртлари жамоалари талабаларни юксак маънавиятли, ҳартомонлама чуқур билимли, келажакда соф Ислом динимизнинг чинакам инсоний моҳиятини муносиб тарғиб этувчи етук мутахассислар этиб тарбиялаш йўлида ғайрат билан меҳнат қилишмоқда.

**Жалолiddин
НУРИДДИНОВ,**

Ўзбекистон мусулмонлари идораси таълим ва кадрлар тайёрлаш бўлими mudiri

Миллий байрамларимиз Наврўз ва Мустақиллик ҳамда диний Рамазон ва Қурбон ҳайити байрамларини кўтаринки руҳда ўтказиш, ободончилик ва хайрия ишларини амалга оширилишига катта эътибор берилди.

Хабарингиз бор, муҳтарам Президентимиз ташаббуслари билан Самарқанд вилоятида ташкил этилган Имом Бухорий халқаро маркази самарали фаолият кўрсатмоқда. Ўтган йили марказда юртимизнинг барча вилоятларидан жами уч юздан ортиқ имом-хатиб малака оширди.

Диний таълим муассасалари моддий техника базасини мустаҳкамлаш, дарслик ва ўқув адабиётларни нашр қилиш ишлари Ўзбекистон мусулмонлари идораси махсус жамғармаси томонидан ҳартомонлама қўллаб-қувватланди.

Идоранинг халқаро алоқалар бўйича ишлари анча жадаллашди. Олтига делегациямиз ўтган йили Миср Араб Республикаси, Саудия Арабистони, Бирлашган Араб Амирликлари ва Озорбайжон Республикаси каби давлатларда ўтган анжуманларда қатнашди. Қорилари-

миз Ливия, Жазоир ва Иордания мамлакатларида ўтказилган халқаро Куръон мусобақаларида муносиб иштирок этишди.

2010 – Баркамол авлод йилида янада улкан вазифалар олдимизда турибди. Шу боис имом-хатибларимиз касбий маҳоратларини ошириб, дунё қарашлари, фикр доираларини кенгайтиришга алоҳида эътибор қаратиб, мунтазам равишда изланишда бўлишлари зарур. Келажак авлодни баркамол инсонлар этиб тарбиялашдек хайрли ишга муносиб ҳиссаларини қўшишлари керак.

Зеро, биз, дин соҳаси ходимлари, хоссатан имом-хатибларга жамиятимизда яшаётган мўмин мусулмонларга динимизни мусалфо ҳолда етказиш, ёшлар ўртасида соғлом турмуш тарзини қарор топтириш, уларни биз учун ёт бўлган мафкура ва бузғунчи, зўравон кучлар таъсиридан, миллий урф одатларимизга зид бўлган хуржлардан ҳимоя қилиш, ёшларни ўз қатъий қарашлари ва эътиқодига эга, маънавий баркамол этиб тарбиялаш вазифаси юкланганини асло унутмайлик.

“Хадичаи Кубро” янги бинода

Ўзбекистон мусулмонлари идорасига қарашли “Хадичаи Кубро” аёл-қизлар Ислом ўрта-махсус билим юрти 2010 йилдан бошлаб Ўрикзор даҳасидаги замонавий таъмирланган бинoga кўчирилди. Кенг ва икки қаватдан иборат ушбу бино адабиётларга бой кутубхона, спорт зали ва бошқа қулайликларга эга. Бу ўзгариш толиба қизлар-

га “Баркамол авлод” йилида қувончли туҳфа бўлди.

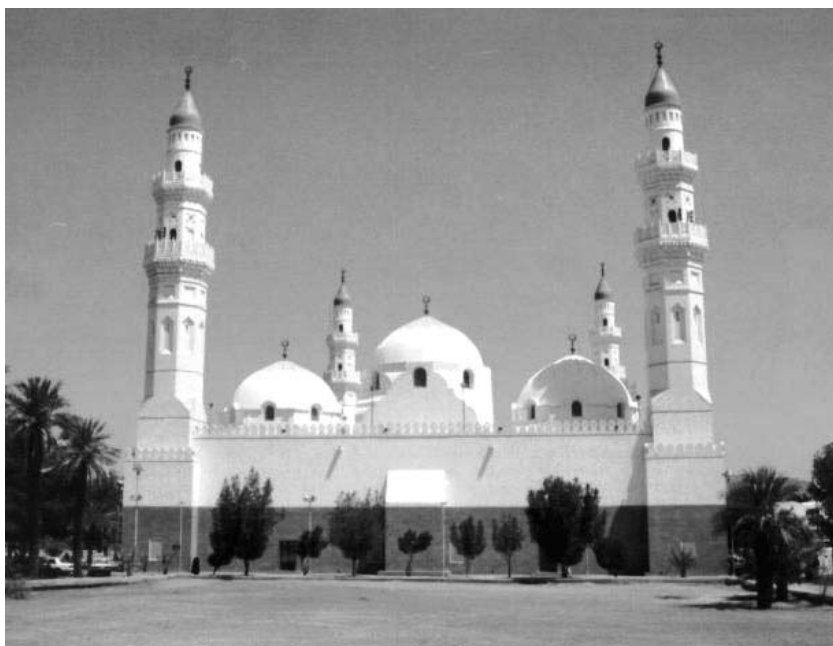
Тошкент Ислом институтининг “Таҳфизул Куръон” бўлими эса “Олимпия” даҳасидаги олдин мадраса жойлашган бинoga ўтказилди.

Розия ШОДИЕВА,

“Хадичаи Кубро” аёл-қизлар Ислом ўрта-махсус билим юрти mudirasi

Абдурахмон Раъфат ПОШО

РАБИА ИБН КАЪБ

Раба ибн Каъб (розийаллоху анху) Расулulloх (соллаллоху алайхи ва саллам) билан учрашуви ҳақида бундай ҳикоя қилади:

«Расулulloхни (соллаллоху алайхи ва саллам) илк бор учратганимдаёқ суюниб кетдим. Қалбим имон нури билан чароғон эди. Аллоҳнинг пайғамбарига муҳаббат бутун фикри-зикримни эгаллаб олди.

Бир куни хаёлимга бундай фикр келди: “Эй Раба, Пайғамбар (алайҳиссалом) ёнларида юриб, хизматларида бўлмайсанми? Агар таклифингни қабул қилсалар, ҳамиша ёнларида юриб, суҳбатларидан баҳраманд бўлар, дунё ва охират яхшиликларини қўлга киритар эдинг”. Шу умид билан Фаҳри коинот хузурларига бордим, хизматларини қилмоқчи эканимни айтдим. У зот умидимни йўққа чиқармадилар, қабул қилдилар.

Ўша кундан бошлаб Ҳазрати Пайғамбардан (алайҳиссалом) бир қадам ҳам узоққа кетмадим, қаерга борсалар, ҳамроҳ бўлардим. Нигоҳлари тушиши билан олдиларига чопиб бораман. Бирор нарсага эҳтиёжлари бўлса, ҳозирлашга шошиламан. Кун бўйи бирга бўлиб, хизматларини қиламан.

* * *

«Пайғамбаримизнинг (алайҳиссалом) ажойиб одатлари бир яхшилик қилган кишига ўн чандон қилиб қайтаришлари эди. Менинг хизматларимни ҳам тақдирламоқчи бўлиб бир куни хузурларига чорладилар. Борсам, у зот:

– Раба, мендан ҳаққингга дуо қилишимни сўра, – дедилар.

Нима сўрашни билмай, ўйланиб қолдим:

– Эй Аллоҳнинг элчиси, менга бир оз муҳлат беринг, олдин ўйлаб олай, кейин айтаман, – дедим. Кўндилар.

Ўшанда на оилам, на мол-дунёим, на уй-жойим бор эди. Камбағал мусулмонлар қатори масжид супасида кун кечирардим. Одамлар бизни «Ислом меҳмонлари», «супа эгалари» деб аташарди. Пайғамбарга (алайҳиссалом) ким садақа-эҳсон олиб келса, ҳаммасини бизга юборар, кимдан ҳадя олсалар, арзизмаган қисмини олиб, қолганини тарқатар эдилар.

Ўйлай-ўйлай, бошим қотди. Менга бойлик тилаб дуо қилишларини сўрасаммикин, қашшоқликдан қутулиб, бошқалар каби ҳовли-жой, бола-чақа қилардим, деган хаёлга ҳам бордим. Аммо дарров бу фикримдан қайтдим: Нималар деяпсан, Каъбнинг ўғли, мол-дунё ўткинчи нарса, Аллоҳ азза ва жалла ризқингни

етказиб турган бўлса... Расули акрамнинг дуоларини Аллоҳ таоло ижобат қилади. Шундан фойдаланиб, охират яхшилигини сўрамайсанми? Бу фикрдан кўнглим равшан тортди. Хушнуд ҳолда Сарвари оламнинг олдиларига бордим.

– Хўш, нима дейсан, Рабаи, – деб сўрадилар у зот.

– Эй Аллоҳнинг элчиси, дуо қилинг, дунёю охиратим обод бўлсин, – дедим.

– Буни сенга ким ўргатди? – деб сўрадилар.

– Ҳеч ким. Олдинга бойлик сўрамоқчи ҳам бўлдим, аммо тезда ўткинчи яхшиликдан абадий неъматни афзал билдим, Аллоҳ жаннатда сиз билан бирга бўлишни сўрашни дилимга солди.

Расули акрам узоқ сукутда қолдилар. Кейин:

– Балки бошқа бирор нарса сўрасан? – дедилар.

– Йўқ, – дедим қатъий, – менга бошқа нарсанинг кераги йўқ!

– У ҳолда менинг дуойим қабул, сенинг талабинг ҳосил бўлиши учун кўп сажда қил, – дедилар Сарвари олам.

* * *

Бир куни Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) Рабаи ибн Каъбдан (розийаллоҳу анҳу): «Уйланмайсанми?» деб сўраб қолдилар. У: «Хизматингиздан кетишни истамайман, кейин уйланишга маҳрни қаердан оламан, уни қандай боқаман», деб жавоб қилди. Орадан кўп ўтмай, Фаҳри коинот таклифларини яна қайтардилар. Рабаи: «Аҳволим ўзингизга маълум, менга ким ҳам қизини берарди?» деди. Шунда у зот бир кишининг қизини сўратиб Рабаиани унинг уйига жўнатдилар. Рабаи ўша кишининг қизига унаштирилди. Сўнг Пайғамбар (алайҳиссалом) Рабаи мансуб бўлган Бани Аслам қабиласи улуғларини чорлаб, келин маҳри учун данак вазида тилла йиғиб беришларини буюрдилар. Рабаининг харажатларини ҳам қабилadoшларига юкладилар. Келинникида ўтган тўй зиёфатида энг азиз меҳмон Аллоҳнинг севимли элчиси бўлдилар.

Аҳмад МУҲАММАД
тайёрлади.

Россиянинг йирик музейларидан бири Эрмитаж дунё маданиятининг йирик хазинаси, айни пайтда Ислоҳ маданияти осори-атиқалари жамланган ноёб ажойибхонадир. Эрмитаж директори, тарих фанлари доктори Михаил Пиотровский айтишича, «музейда Ислоҳ тарихи ва маданиятига оид минглаб ёдгорлик ва санъат асарлари сақланмоқда. Биргина мисол: муслмон ўлкаларда зарб қилинган тангаларнинг ўзидан 150 мингтаси, араб ёзувлари ўйиб туширилган 16 та тош ҳам бор». Журналхонларимиздан бири ана шу тошларнинг иккитаси ҳақида маълумот беради.

ТОШЛАРДАГИ ЁЗУВЛАР

1934 йил охирида машҳур шарқшунос олим Михаил Дияконов эътиборини Санкт Петербургдаги Эрмитаж залларидан бирига қўйилган бронза қадоқ тош ўзига жалб этади. Қадоқ тош сиртига араб алифбосида қандайдир сўзлар ўйиб битилган эди. Олим қадоқ тошнинг музейга қандай келиб қолганини ва ундаги ёзувлар нимани англатишини билиш мақсадида архив материалларини кўтаради. Маълум бўлишича, уни рус шарқшунос олими Н. И. Веселовский 1893 йили Бухоро амирлигининг Чорбута қишлоғидан келтирган экан. Дияконов қадоқ тош сиртидаги ёзувни ўқишга муяссар ҳам бўлади. Унда ўзбек тилида «Амир Исмоил қадоқ тоши» деб ёзилган экан.

Тўққизинчи-ўнинчи асрларда Мовароуннаҳрдаги Сомонийлар давлатининг гуллаб-яшнаши Исмоил Сомоний номи билан боғлиқ экани маълум. У йирик давлатни бошқариш асносида ўлчов бирликларини ҳам жорий этиб, қадоқ тошларнинг вазни ишончилигини тасдиқлаш учун уларга ўз номини ўйиб ёздирган экан. Бухоро ҳукмдори замонига мансуб бу қадоқ тош Ўрта Осиё халқлари ўлчов бирликларини жорий этишда ҳам биринчилардан бўлганини исботлаб турибди.

Эрмитаж залидан ўрин олган улкан харсанг тошнинг ҳам тарихи бор. Унинг сиртидаги ўйма ёзувларни ўқиган киши тошнинг оддий харсанг эмас, нодир тарихий ёдгорлик эканига ишонч ҳосил қилади. Тош Олтин Чуку тоғидан (ҳозирги Қозоғистондаги Қорасакпай шаҳарчаси яқинида) келтирилган. Ундаги араб алифбосидаги, эски ўзбек (чиғатой) тилидаги ёзув бундай мазмунда: «Турон султони Темурбек баҳор ойида (1391 йил апрелида – Ш. Ш.) икки юз минг аскар билан ...шу ерга келиб, тошдан қўрғон кўтартирди. Тангрига маъқул келса, ҳақли қилур, умматлар эса эсга олур, деб тошга ёздирдик».

Бу ёзув тарихчи ва тилчилар учун муҳим манба бўлиб, ўзбек тилининг олти юз йил олдинги ҳолати билан ҳозиргисини қиёслаш имконини беради.

Шарифжон ШОКИРҲОЖИ ўғли,
Шайхонтоҳур тумани

– Қори ака, сизга яхши маълум, жорий йилимиз «Баркамол авлод йили» деб номланди. Йилларга турли ном бериш билан жамоатчиликнинг диққати муҳим масалаларга қаратилмоқда. Сўхбатимиз бошида инсоннинг камолотга эришиш омиллари ҳақида фикрлашсак.

– Албатта, йилимизнинг «Баркамол авлод йили» деб номланиши юрт келажигига бўлган ғамхўрлик ифодасидир. Пайғамбаримиз Муҳаммад (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): «Яхши хулқларни камолга етказиш учун юборилдим», деб марҳамат қилганлар. Билишимча, комилликка эришишнинг асосий омилларидан бири фойдали илм олишдир. Куръони каримда: «**Биладиган зотлар билан билмайдиган кимсалар баробар бўлурми?**» (Зумар, 9) дейилган. Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): «Ким бу дунё роҳатини кўзласа, тижорат қилсин, охираат саодатини ўйласа, тоат-ибодатга машғул бўлсин. Агар ҳар икки дунёси обод бўлишини истаса, илм ўргансин», дея марҳамат қилганлар. Бошқа бир ҳадиси шарифда: «Олимлар пайғамбарларнинг меросхўрларидир», дея илм аҳлининг хурматини таъкидлаганлар. Аммо инсоннинг ҳар қанча чуқур илми бўлса-ю, унда одоб, сабр-қаноат, меҳр-шафқат ва камтарлик каби фазилатлар топилмаса, бу илмдан ўзига ҳам, бошқаларга ҳам фойда йўқ. Чунки инсон илм ва одоб билан улуғланади. Масруқ (раҳматуллоҳи алайҳ) айтади: «Абдуллоҳ ибн Амр Муовия билан Куфага келганида ҳузурига кирдик. Шунда у бизга Расулulloҳнинг (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) “Орангизда энг яхшиларингиз хулқи яхшиларингиздир” деганларини эслатди».

Азалдан халқимиз болалар камолотига жиддий эътибор берган. Илм бериш орасида

касб-ҳунар ҳам ўргатилган. “Фазоилул Муҳаммадий” китобида Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) ҳалол меҳнатда қўли қаварган бир деҳқонни алоҳида эъзозлаганлари келтирилади. Алишер Навоийнинг “Фарҳод ва Ширин” достонидаги Фарҳодни олайлик. У ҳоқоннинг ўғли бўлса ҳам, кўп илм ва ҳунарлар ўрганади. Чунки у ўз олдига юксак эзгу мақсадларни қўйган эди.

ИЛМ ВА ОДОБ

(Тошкент шаҳар бош имом-хатиби

Ҳозир республикаимизда кўплаб касб-ҳунар коллежлари бор. Аммо ёшларга касб ўргатиш фақат шу билим масканларининг иши эмас. Болалар тарбиясига нафақат ота-она, балки маҳалла, ҳатто бутун жамият аъзолари масъул бўлиб қолаверади. Афсус, баъзи ота-оналар ўғил-қизларининг бахтини фақат моддий бойликлар билан ўлчашади. Тирикчилик, рўзгор ташвишлари деб оиламиз билан самимий сўхбатлашишни унутсак, хато қилган бўламиз. Айниқса, ўсмир болаларни яқин олиб, дўстдек муомала қилиш, яхши, тўғри маслаҳатлар бериш зарур. Масалан, кийим кийиш ўзини кўз-кўз қилиш эмас, балки инсон шаъни, шарму ҳаёсини сақлашнинг муҳим шарти экани тушунтирилса, улар осон қабул қилишади. Баралла айтиш мумкин, ота-она фарзанднинг жамиятда тутадиган ўрни ва мавқеини кузатувчи эмас, балки кўрсатувчи, уларга кўмаклашувчи шахслардир. Хамир ибн Авс (раҳматуллоҳи алайҳ): «Болаларнинг солиҳ, қобил инсон бўлишлари Аллоҳ таолонинг тавфиқи би-

ландир. Аммо уларга одоб ўргатиш ота-онанинг вазифасидир», дейди. Эътибордан четда қолган бола қийшиқ ўсаётган ниҳолга ўхшаб кетади. Ўз вақтида тўғриланмаса, сўнгра кеч бўлиши мумкин.

– *Динимизда ҳар доим маънавият моддиятдан юқори қўйилган. Бундай қараш моддий бойликлардан юз ўгириш дегани эмас, албатта. Аксинча, ҳалол мол топиб, муҳтожларга улашиш, юрт равнақи ва жамият манфаатларига сарфлаш ниҳоятда эзгу ишдир. Бу фазилат ота-боболаримиздан бизгача етиб келган яхши анъана ҳамдир. Замондошларимизнинг бундай хайр-саховат ишларига муносабатини қандай баҳолайсиз?*

– Аждодларимиз маънавиятни инсон ҳаётининг асосий мазмуни деб билган. Ҳозир ҳам етимларга ёрдам бериб, эҳтиёжманд талабаларнинг шартнома пулларини тўлаётган, масжидлар, мактаблар, болалар боғчаларини таъмирлашга беминнат ёрдам кўрсатаётган юртдошларимиз бор. Мадрасалар, кўприклар, эл-юрт фойдаланадиган иншоотларни, маърифат маскан-

ларини барпо этиш муқаддас динимиз, этиқодимиз тақозоси. Бундай яхши амаллар садакаи жория бўлади, бандани икки дунё саодатига эриштиради. Пайгамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): «Инсон ўлганидан сўнг унинг амаллари ҳам тўхтайдди. Фақат уч амал бундан мустасно. Булар – садакаи жория, одамларга фойда келтирувчи илм, фарзандлар дуоси», деб марҳамат қилганлар. Бироқ маз-

бағал қўшниси қарз сўраса, терс қарайдиган кишилар ҳам топилади. Бу сингари иллатларнинг сабаби, фикримча, маърифатсизликдир.

– *Қори ака, тил қалбнинг таржимони дейишади. Ҳадиси шарифда: «Банданинг қалби тўғри бўлмас экан, унинг имони мукамал бўлмайди. Тили тўғри бўлмай туриб, қалби ҳам тўғриланмайди», дейилган. Ҳадисда “бир нарча эт” дейил-*

қора нуқта пайдо бўлади. Агар у гуноҳидан пушаймон бўлиб тавба қилса, қора нуқта кетади. Мабодо тавба қилмай, гуноҳ қилишда давом этаверса, қора нуқталар кўпайиб бораверади», деганлар. Гуноҳлар сабаб қалбда пайдо бўлган қора нуқта тавба туфайли йўқолаётган экан. Пайгамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): «Банда гуноҳ иш қилади ва гуноҳи уни жаннатга киритади», дедилар. Саҳобалар «Бу

ИНСОННИ УЛУҒЛАЙДИ

Анвар қори ТУРСУНОВ билан суҳбат)

кур амалларни хўжақўрсинга қилишдан фойда йўқ. Риё қилиш, ўзини катта олиш, берганини миннат қилиш жуда ёмон иллат. Бу тарзда қилинган амалда ажру савоб ҳам, хайру баракот ҳам бўлмайди. Аллоҳ таоло: «**Мол-мулкларини одамлар кўрсинга** (риёкорлик билан) **эҳсон қиладиган**, (аслида эса) **Аллоҳга ҳам, охират кунига ҳам имон келтирмайдиганларни** (Аллоҳ севмайди). **Кимга шайтон дўст бўлса, у нақадар ёмон дўстдир!**» деб марҳамат қилади. Қатода (розийаллоҳу анҳу) айтади: «Банда қачон риё билан амал қилса, Аллоҳ таоло: “Бандам Мени қандай масҳара қилаётганини кўринлар”, дейди». Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) риё, кибр, манманлик каби иллатларни кичик ширкка ўхшатганлар. Шайтон кибр ва манманлиги туфайли лаънатга учраб, қувғин қилинган. Афсус, бир кунлик тўй, сохта обрў орттиришга миллионларни оғринмай сарфлаб, фарзандлари ўқиши учун арзимаган пулга китоб олишга оғринадиганлар учрайди. Тўқлар учун қозон-қозон ош дамлатиб, кам-

ган қалбимиз доимо соғлом бўлиши учун нималар қилишимиз керак?

– Ҳадисда: «Албатта, Аллоҳ сувратларингизга ва мол-дунёларингизга назар қилмайди. Балки қалбларингизга ва амалларингизга назар қилади» (*Имом Муслим*) дейилган. Имом Фаззолий (раҳматуллоҳи алайҳ) бундай дейдилар: «Киши зоҳирини нопокликлардан сақлаши билан бирга ботинини ҳам пок тутиши лозим. Чунки ботиний иллатлар кишини фақат бу дунёдагина ҳалокатга бошлаб қолмай, балки охиратда ҳам аламли азобга дучор қилади».

Қалбнинг касалланиши жисм хасталигидан кўра оғирроқдир. Замонамизда компютер, интернет, телефон ва телевизорлар воситасида ихчамлик, тезкорлик каби имкониятлар шаклланди. Аммо уларга тикиштирилаётган тасвирларнинг таъсири анча ташвишли. Менимча, бу ҳол қалбнинг қорайиб, қаттиқлашиб ва инсонларнинг ваҳшийлашиб боришига бир сабаб бўлмоқда. Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): «Ким бир гуноҳ иш қилса, қалбида

қандай бўлади, ё Расулulloҳ?» дея таажжубланишди. «Содир этган гуноҳи доим кўз ўнгида туради, тавба қилади, гуноҳдан қочади, ҳатто жаннатга киреди» (*Ибн Муборак*), деб жавоб бердилар. Дунёга муккадан кетиб, ҳирс қўйиш, кўп кулиш қалбни ўлдиради, дейилган. Кудсий ҳадисда Аллоҳ таолонинг дунёга: «Ким Менинг хизматимни қилса, сен унинг хизматини қил. Ким сенинг хизматингни қилса, сен уни фақат ўзинг билан овора қилиб қўй», дегани келтирилади. Банда Аллоҳнинг амрига бўйсунуши билан дунё олдида юксалиб, Ҳақ розилигини топади. Аксинча, фақат дунёнинг ортидан қувса, унга ҳеч қачон етишолмайди ва охиратни ҳам қўлдан бой беради. Аллоҳ таоло барчаларимизга дунё ва дин илмларини ўқиб-ўрганиб, комил инсонлар каби халқ ва юрт манфаати йўлида ғайратли бўлишни насиб этсин.

Абдувоҳид ЎРОЗОВ
суҳбатлашди.

КЎКАЛДОШ МАДРАСАСИ

Муҳаммад Солиҳ Қорахўжа Тошкандий “Тарихи жадидаи Тошканд” китобида Кўкалдош мадрасаси биносини 1569–1570 йиллари Дарвешхон қурдирганини ёзади ва уни “Дарвешхон мадрасаси” деб атади.

Мадрасанинг баланд жойида, “Хожа Аҳрор Валий” жомеъ масжиди ёнида қурилгани бежиз эмас. Ривоят қилишларича, савдо карвонлари, сайёҳлар ҳаво булут, қоронғи кечаларда Кўкалдош мадрасаси чироқларига қараб, йўлларини тўғрилаб олишаркан.

Кўкалдош орадан беш аср ўтса ҳам, Тошкент хуснига чиройли холдек ярашиб турибди. Мадрасани обод қилиш мустақилликдан кейин чинакам тус олди. 1994 йили масжид мақоми берилган мадраса 1999 йили Ислом ўрта-махсус билим юрти бўлди.

Бу билим даргоҳига кўплаб таниқли олиму фузалонинг қадами етган. Жумладан, шоир Муҳаммад Аминхўжа Муқимий 1880 ва 1890 йил-

лари Тошкентда бўлганида Кўкалдош мадрасасида ўқиган. Зокиржон Холмуҳаммад ўғли Фурқат эса 1889–1891 йиллари мадрасада яшаб, илмини чуқурлаштирган. Мадрасада яна шоир Хислат, Олтинхон Тўра, Юнусхон Мақсудий, Зиёуддинхон ибн Эшон Бобохон каби кўплаб машҳур алломалар таълим олишган.

Ҳозирги кунда Кўкалдош Ислом ўрта-махсус билим юртида Қуръони карим, тафсири, ҳадис, фикҳ, ақоид, сарф, наҳв, мутолаа каби диний илмлар билан бир қаторда ўзбек тили ва адабиёти, тарих, жуғрофия, инглиз тили, физика, математика, астрономия, информатика ва бошқа дунёвий фанлар ҳам ўқитилади. Билим юртида саккизта гуруҳдан иборат тўртта курсда жами 149 талаба таҳсил олмоқда. Уларга 27 нафар олий маълумотли мударрис ва ўқитувчи билим беришади. Билим юртида ахборот-ресурс маркази (кутубхона), маънавият хонаси, информатика ва қират хоналари талабаларнинг билим ва малакаларини ошириш учун хизмат қилади (мавзуга доир суратлар муқованинг 2-саҳифасида).

2008–2009 йиллари Тошкент шаҳрининг 2200 йиллик тўйи муносабати билан Кўкалдош мадрасаси катта таъмирдан чиқарилди. Мад-

раса биносининг олд қисми кошинлари янгиланди, дарвоза ва эшиклар шарқона нақшинкор усулда мустаҳкам қилиб ишланган янги ва кўркамлари билан алмаштирилди. Ховлиси атрофидаги супалар текис ва равон қилинди. Бир сўз билан айтсак, мадраса биносининг кўркига кўрк қўшилди.

Илмга чанқоқ юздан ортиқ болаларимизни кучоғига олган Кўкалдош Ислом ўрта-махсус билим юрти узтозларининг вазифаси имон-этиқоди бутун, иродаси бакуват, аждодларимиз маънавий меросини чуқур ўрганган ва замонавий тафаккурга эга комил инсонларни тарбиялаш, ҳамюртларимизнинг диний эҳтиёжларини қондиришга етарли билим ва малакага эга етук мутахассислар тайёрлашдан иборатдир.

Ҳомиджон ИШМАТБЕКОВ

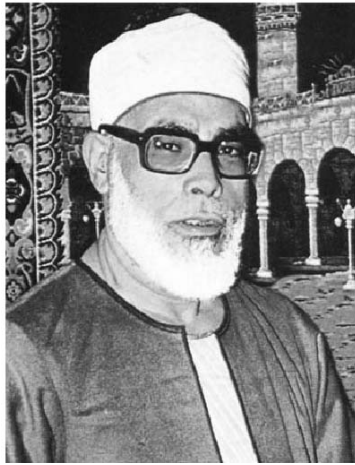
Кўкалдош Ислом ўрта-махсус билим юрти мудири

Шайх Маҳмуд Халил Ҳусарий нафақат Миср, балки бутун Ислом оламида машхур қорилардан эди. Қалбларни титратувчи хуш овоз эгаси Ҳусарий қироат ва савт бобида ўз усул ҳамда қоидаларини ишлаб чиққан қорилардан бири. Юртимизда ҳам бу қори тиловатини севиб тинглайдиган ва унга тақлид қилиб Қуръон ўқийдиган кўплаб мухлислар бор.

Маҳмуд Халил Ҳусарий 1917 йил 27 сентябрда Миср Фарбий вилоятининг Шибруннамла

Шайх” масжидида Қуръон тиловат қилди.

Халил Ҳусарий ўндан ортиқ асар ёзган, булардан “Мажмуъатул қироатил ашар” (Ўн хил ўқиш тўплами), “Маъолимул ихтидо ила маърифатил вақф” (Вақфни билишга йўллаш белгилари) кабилар машхур. Шунингдек, Ҳусарий дунёда биринчи бўлиб 1960 йили Қуръони каримни Ҳафс қироатида тўлиқ ўқиб, овозли тасмага туширди. Бундан ташқари, 1970 йили яна уч – Дурий, Варш ва

МАҲМУД ХАЛИЛ ҲУСАРИЙ

қишлоғида туғилди. Танто шаҳридаги “Аҳмадий” масжидида Қуръони карим ёдлашни бошлади ва саккиз ёшда уни тўлиқ ёд олди. Азҳар дорилфунунида дин усули ва шариат илмларини ўргана бошлаган ёш қори ўн хил қироат шаҳодатномасини ҳам қўлга киритди.

У 1944 йили Миср радиоси ўтказган қорилар танловида биринчи ўринни олди ва радио орқали Қуръон ўқиб берадиган қори лавозимини эгаллади. Бундан ташқари, “Аҳмадий” масжидида ҳам ўн йил қори сифатида фаолият кўрсатди. 1955 йили Қоҳирага бориб, Имом Ҳусайн масжидида ҳам бир неча йил қорилик қилди.

Шайх Ҳусарий 1957 йили бутун Миср қорилари назоратчиси вазифасига қўйилди. Икки йилдан кейин эса “Ал-Азҳар”нинг Ислом тадқиқотлари институти ҳузуридаги Қуръон ва ҳадис кенгашида Қуръони каримнинг янги нашрларини текширувчи мутахассис ва назоратчи лавозимларида ишлади.

1960 йили уни Миср ҳукумати тарихда илк бор бутун Миср қорилари устози қилиб тайинлади. Айни вақтда Миср Вақф вазирлиги уни Қуръони карим ишлари бўйича махсус

қўмитага илмий маслаҳатчи этиб сайлади.

1965 йили Маҳмуд Халил Ҳусарий Париждаги масжидда ўн кун давомида Қуръон ўқиб берди. Ўша ерда Ҳусарий ҳузурига келган ўн нафар франсуз Исломни қабул қилганини билдирди. Бундан ташқари, ўн саккиз нафар америкалик ҳам Ҳусарий қироатидан таъсирланиб мусулмон бўлди. Булардан икки нафари тиббиёт доктори ва уч нафари муҳандис эди.

Шайх Ҳусарий Миср Араб Республикаси собиқ президенти Анвар Саодатнинг 1977 йилги АҚШга расмий ташрифи чоғида президент Жимми Картер билан учрашди. Конгрессдаги учрашувда Ҳусарий АҚШ парламенти тарихида илк бор Қуръони карим тиловат қилиб берди. Бундан ташқари, Индонезия, Филиппин, Хитой, Ҳиндистон, Сингапур каби давлатлардаги минглаб мусулмонлар қори қироатидан баҳраманд бўлишди.

Ҳусарий Ўзбекистонда ҳам бўлган. У ўтган асрнинг етмишинчи йиллари бир гуруҳ Миср олимлари сафида юртимизга келди. Пойтахтимиздаги “Тилла

Қолун қироатида ҳам тўлиқ овозли кассета тўпламини, 30 порали “Ўргатувчи Қуръон” (устоз ва шогирд ўқиган) дастурини тайёрлади.

Вафотидан олдин Ҳусарий молининг учдан бирини хайрли ишларга сарфлашни васият қилди. Пойтахт Қоҳирада масжид, туғилган қишлоғи Шибруннамлада Азҳар дорилфунунининг бўлимини қурдирди.

Маҳмуд Халил Ҳусарий 1980 йил 24 ноябр кuni хуфтон намозини адо қилгач, юрак хуржидан вафот этди. “Қалбга имон киргач, ақлни кетказувчи ҳар қандай нарса ундан чиқиб кетади” жумласи унинг охириги сўзи бўлди. Аллоҳ таоло Ҳусарийдан рози бўлсин ва уни раҳматига олсин.

Фаррух ХУДОЙБЕРДИЕВ

Аллоҳ таоло барча нарсани сувга муҳтож қилиб яратган. Бирор тирик жон сувсиз яшай олмайди. Осмондан ёмғир, қор ёғмаса, сув танқис бўлади. **«У осмондан сизларга ундан ичимлик бўладиган сувни (ёмғирни) ёғдирган зотдир. (Хайвонларингизни) боқадиган гиёҳлар ҳам ўша сувдан (суғори-лур)»** (Наҳл, 10). Демак, ҳар бир кишига ичиши, овқат тайёрлаши, кийимларини ювиши, чорваларини ва экинларини суғориши учун сув керак. Шундан келиб чиқиб, мужтаҳидлар кишиларнинг сувга боғлиқ икки ҳаққи – ўзлари ичиши ва чорваларини суғориши ҳаққи ҳамда экин ва дарахтларни суғориш ҳаққи бор, дейишган. Бу икки ҳақ эътибори билан сувларни тўрт турга бўлишган:

4. Денгиз сувлари. Бу сувлардан барча бирдай фойдаланиш ҳаққига эгадир.

Пайғамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) бундай деганлар: “Одамлар уч нарасада шерикдирлар: сув, яйлов ва оловда” (Абу Довуд ривояти). Чунки сув инсоннинг кучи билан эмас, балки Аллоҳ азза ва жалланинг қудрати билан чиқади. Чуқур қудуқ қазилганида чиққан сув ҳам инсон ҳаракати ва феъли билан чиқмайди. Балки қудуқ бир сабаб холос.

Бурҳониддин Марғинонийнинг “Ал-ҳидоя” китобларида бундай дейилади: “Агар дарё қавмлар ўртасида бўлса ва экинларни суғориш навбати хусусида тортишиб қолишса, сувдан фойдаланиш ҳуқуқи улар ўртасида ерлари-

СУВ МАСАЛАСИ

1. Идишларга олиб эгалик қилинган сувлар. Ташналикдан ўлиб қолиш хавфи бўлмаса, бундай сувлардан эгасининг рухсатисиз олиб ичиш ёки ҳайвонни суғориш мумкин эмас. Агар қудуқ, булоқ ёки ҳовуз хусусий бўлса ва ён атрофида бошқа сув бўлмаса, бу сув эгасидан ичиш ё ҳайвонларни суғориш учун сув олиб чиқиб бериши сўралади. Агар олиб чиқиб беришни истамаса, сув ичишни истаганларнинг ўзларига қудуққа бориб сув олишларига изн бериши айтилади. Агар рухсат бермаса, ташналикдан ўлиш хавфи бўлса, тортишиб бўлса ҳам у сувдан олишга ҳақли бўлишади.

2. Ер тақсим қилинганда ундаги сув ҳафзалари. Бу сувдан барча ичиш ва бошқа эҳтиёж учун ҳамда чорваларини суғоришда фойдаланиши мумкин.

3. Нил, Дажла, Фурот, Сайхун ва Жайхун каби катта дарёлар суви. Бу сувлардан ҳар ким истиносиз ўз эҳтиёжи ва далаларини суғориш ҳуқуқига эга. Чунки улар ҳеч кимнинг мулки эмас. Улардаги сувлардан фойдаланишда оммага зарар етмаса бас. Чунки оммадан зарарни даф этиш барчага вожибдир.

нинг микдорига қараб тақсимланади. Чунки мақсад сувдан фойдаланишдир, сувдан фойдаланиш ҳажми эса ернинг микдорига қараб белгиланади. Агар қавмнинг бири дарё ўзанининг юқори қисмида бўлса ва сувни тўсмай ундан фойдалана олмаса, уларнинг сувни тўсишга ҳақлари йўқ. Чунки бу ҳолда бошқаларнинг ҳақи поймол бўлади” (*Ширб боби*).

“Фатовои Қозихон”да айтилади: “Дарё суви, тўсмаса суғориладиган ерларга етиб бормайдиган бўлса, биринчи бўлиб уни қуйи ўзандагилар тўсиб, ерларини суғоришади, сўнг ўзанининг юқорисида бўлганларга навбат берилади” (*Китоби Ширб*). “Мабсут”да эса Ибн Масъуднинг (розийаллоҳу анҳу): «Қуйи ўзан аҳли юқори ўзан эгаларига амир», деганлари ривоят қилинади. Бу ривоят паст ўзандагилардан сувни юқори ўзандагиларнинг тўсиб олишга ҳақлари йўқлигига далолат қилади.

Имом Муҳаммад (раҳимаҳуллоҳ) айтадилар: «Абу Юсуфдан (раҳимаҳуллоҳ) “Қавм ўртасида бўлган дарёга киши сув тегирмони қуриши ёки ундан ўзан чиқариб, уни дарёга буриб юбориши, ҳеч кимга зарар қилмасада, мумкинми?” деб сўраганимда: “Йўқ, мумкин эмас. Чунки у дарё бошидан охиригача барча ўртасида муштаракдир. Ҳеч ким унда бирор нарса қуриши ё бошқа томонга оқизиши мумкин эмас”, деб жавоб бердилар».

Сувни улушдан ортиқ (кўпроқ) олишга қаратилган ўзанлар оғзини кенгайтириш, сунъий йўллар билан ҳовузлар пайдо қилиш каби ҳар қандай ҳаракат ва амалиётлар ҳам шариатимизда қатъий тақиқланади.

Алишер ТУРСУНОВ,

Тошкент Ислам институти мударриси

БЕБАҲО НЕЪМАТ ҚАДРИ

Сув Аллоҳ таоло инсонларга ато этган улғу неъматдир. Сувсиз ҳаётни тасаввур этиб бўлмайди. Ер юзининг учдан икки қисми сувлик. Шундай бўлса-да, жами сувнинг фақат 2—3 фоизигина ичишга яроқли. Шу боис бугун инсониятни ичимлик суви етишмаслиги ташвишга солаётир.

Афсус, баъзилар сувнинг қадр-қимматини билишмайди. Кир чайиш, айниқса, ёз ойларида гилам ё автоуловларни ювишда жўмракни катта очиб қўйишади, тоза сув шариллаб оқиб ётаверади. Қиш кунлари эса ҳатто иссиқ сув қувурларига резина ичак улаб, мошина юваётганларни учратамиз. Олимлар ҳисоб-китобига кўра, “арзимаган” беш дақиқада йигирма литрдан ортиқ сув беҳуда оқиб кетаркан.

Сувни ичишга яроқли ҳолга келтириш учун қанча меҳнат, маблағ сарф бўлишини кўпчилик ўйлаб ҳам кўрмайди. Бу мураккаб жараён ҳақида ўқувчиларда тасаввур пайдо бўлсин деб соҳа мутахассисига мурожаат қилдик.

Ғайбулла СОЛИҲОВ, Тошкент шаҳар ҳокимияти «Сувсоз» давлат унитар корхонаси бош муҳандиси ўринбосари:

— Тошкент ва пойтахт вилоятининг тўрт туманига ичимлик суви етказиб берамиз. Еттига ишоотимиз кечаю кундуз ишлайди. Улардан иккитаси — “Қадрия” ва “Бўзсув” очиқ сув ҳавзаларидир. Дарё суви қайта ишланади, зарарсизлантирилиб, шаҳар аҳолисига тарқатилади. Бу иш уч босқичда амалга оширилади: олдинга сув сифими бир миллион ва беш юз минг кубметрли иккита улкан идишда тиндирилади, кейин лойқа ва чиқиндилар чўкади, шундан сўнг сўрғичлар орқали махсус ҳовузларга узатилади. Иккинчи босқичда сув кварц ва қумдан ўтказилиб, сиздирилади. Охирида унга хлор, гипохлорид натрий қўшиб, ҳар хил зарарли микроорганизмлардан тозаланади. Сўнгра аҳолига узатилади. Қиш, баҳор — ёгингарчилик ойларида сувни тиндириш учун қўшимча воситалар, масалан, аччиқтошдан ҳам фойдаланамиз. Тошкент шаҳри аҳолисига бир кеча-кундузда ўртача икки миллион уч юз минг кубметр сув етказиб берилади. Ана шу миқдордаги сувни

истеъмолга яроқли ҳолга келтириш учун ўрта ҳисобда ўн тонна аччиқ тош, икки тонна хлор, 820 минг кв/соат электр қуввати сарфланади. Ҳозир хлор ўрнига натрий тузи ҳам қўшиляпти. Чунки туз саломатлик учун фойдали. Иншоотимизда ичимлик сувининг сифати, қайта ишлаш технологиялари жаҳон ўлчовларига тўлиқ жавоб беради.

Афсус, баъзи ҳамюртларимиз ана шундай катта маблағ ва меҳнат сарфлаб, етказиб берилётган сувнинг қадрига етмай, исроф қилишяпти.

Гулноза НОРМАТОВА, уй бекаси:

— Илгарилари уйимизга сув ҳисоблагич ўрнатилмаган эди. Энди қанча сув ишлатаётганимизни билиб турамиз. Сувнинг исроф бўлишига йўл қўймаймиз. Оиламиз иқтисодига ҳам фойда. Болаларимизга сувни исроф қилмасликни тайинлаймиз. Яқинда носоз жўмракдан томчилаётган сув бир соатда қанча бўлишини телевизорда кўрсатишди. Бу нарса кўпчиликка ибрат бўлди. Менимча, сувни

исроф қилмаслик ҳақидаги шундай ташвиқотларни кўпайтириш керак.

Тежамли бўлиш, Аллоҳ таоло ато этган азиз неъмат қадрига етиш ҳар биримизнинг бурчимиздир. Пайғамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) дуоларида: “Сувни Ўз раҳмати билан чучук қилиб қўйган, бизнинг гуноҳларимиз сабабли шўр ва аччиқ қилиб қўймаган Аллоҳга ҳамдлар бўлсин!” дер эканлар.

Доимо шукрда бўлиб, исрофдан сақланиш бизни неъматнинг заволи — тугаши ё камайишидан сақлайди.

Абдуллоҳ РАҲМАТ
тайёрлади.

Иброҳим ҲАҚҚУЛ,
филология фанлари доктори

ЮЗДАГИ ТЕР СИРЛАРИ

Алишер Навоий ҳазратларининг машҳур “Қаро кўзум...” газалини ҳамма ўқиган. Ўша газалнинг мана бу байти хусусида баҳс юритмоқчимиз:

**Юзида терни кўриб ўлсам, эй рафиқ, мени
Гулоб ила юву гул баргидин кафан қилғил.**

Ошиқлик нима ҳаёлларга йўл очмайди дейсиз? Лекин бундай гўзал ва ҳаёлий бир орзуни шеърга кўчириш ҳамма шоирга ҳам насиб этавермайди. Камдан-кам шоир ўлимни эслаб, ҳаёт ва тириклик қудратига ўқувчини иқрор эта олади. Эҳтимол, шу боисдан ҳам “Қаро кўзум...”-нинг айрим шарҳларида ушбу байтга кенгроқ тўхталиб, “юз”, “тер”, “гулоб”, “гул барги” атрофида турли мулоҳазалар илгари сурилган.

Масалан, Нажмиддин Комилов эса “тер” замиридаги ҳикмат ва мажозий ҳақиқатни комил инсонларга хос ҳаё ҳолатига мувофиқлаштиради ва умумий хулоса чиқариб: «Хулласи калом, еттинчи байт мазмунини бундай изоҳлаш мумкин: Ёр юзида терни, яъни вафо ва ҳаё аломати — висолга розилик нишонаси ҳамда покиза қалб сафосини кўриб, шу қувонч ҳаяжони ичра жон берсам, эй дўст, мени ёрнинг гул юзидаги тер томчиларидан ҳосил бўлган муборак сув — гулоб билан ювгин-да, ўшал гул юзни эслатувчи гул баргларига ўраб кўмгин...», деб ёзади.

Шу ўринда Алишер Навоийнинг қалб ва руҳ оламини чуқур тасаввур этишга ёрдам берувчи бир масалага аниқлик киритиш лозим.

Имом Ғаззолийга кўра, худди намозга ўхшаб,

илоҳий ишқ сир-асрорини ҳам беш ҳис (басира — кўриш, самаи — эшитиш, ломиса — сезиш, шомиа — ҳид билиш, зоиқа — таъм билиш) билангина билиб ёки идрок этиб бўлмайди. Бунинг учун олтинчи туйғу зарурдир. “Беш туйғу билан ҳосил бўладиган завқ, — дейди Имом Ғаззолий, — ҳайвонларга ҳам хосдир ва ҳайвонлар ҳам бу завқлардан бебаҳра эмасдирлар. Беш туйғу ила идрок этишдан беҳад устун бўлган ва кўнгил ила мушоҳада қилинадиган (яъни олтинчи туйғу ила — И. Ҳ.) илоҳий нарсаларнинг завқи жуда чексиз бўлур...”

Бизнингча, Алишер Навоий газалларининг кўпчилиги, жумладан, “Қаро кўзум...” ҳам олтинчи туйғу маҳсули. Бундай шеърларнинг илоҳий ва ирфоний моҳиятини тўла-тўқис кашф айлаш бугуннинг одами учун беҳад мушкул.

Алишер Навоий газалиётида неча ўнлаб шеърини тимсоллар қатори “гул”, “гулоб”, “тер” ҳам турли маъноларда татбиқ этилган. Масалан, шоир баъзи газалларида “гул”га боқий гўзаллик, маъшуқа рамзи сифатида мурожаат этса, айрим ўринларда ундан илоҳий маърифатга ошнолик, ирфон завқига эришиш маъносида фойдаланади. Шундай фикрни “тер” ҳақида ҳам айтиш мумкин. Мана бу байтга эътибор беринг:

**Ерга сочқан тер фано даштида солиқ жабҳаси,
Гавҳари мақсудидин ҳар дам нисоредур яна...**

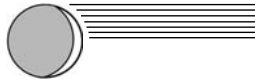
Хўш, ушбу байтдаги “тер”дан муддао нима? Нега уни солиқнинг мақсад гавҳари нишонаси ўлароқ қабул этиш керак? Бу саволларга ишонарли жавоб қайтариш учун бир қадар олдинга, яъни тер “тарихи”га назар ташлаш керак бўлади.

“Муҳаммад (алайҳиссалом) мўъжизалари” китобида ўқиймиз: “Ўн иккинчи мўъжиза: Муборак пешоналаридан тиканга терлари томган эди, дарҳол у тикан гул бўлди. Онҳазратнинг (солаллоҳу алайҳи ва саллам) терларини асҳоб юзларига суртар эдилар, токи хушбўй бўлғайлар”. Ҳазрати Пайғамбар ҳаётлари, шахсиятлари ва фа-

зилатлари билан ниҳоятда чуқур қизиққан Алишер Навоий бу мўъжизадан, албатта, хабардор бўлган. Ёр юзида терни кўриш ва унинг мўъжизавий қудратига ишончининг туб асоси мана шу.

Демак, “тер” бир рамздир. У орқали маънавий-руҳий моҳият илгари сурилади. Алишер Навоийнинг “Қаро кўзум...” газалидаги машҳур байтда эса комиллик ҳоли ва жозибасига ишорат этилган бўлиб, юқорида Ҳазрати Муҳаммад (алайҳиссалом) ҳақларида келтирилган маълумотлар ҳам инобатга олингани эҳтимолдан йироқ эмас.

ЖАМОЛ КАМОЛ,
Ўзбекистон халқ шоири

Лаззати даврон ҳавоийким, хуш эрмасдур

Кеча эл уйқусида...

(Навоийга пайрав)

Кеча эл уйқусида,
кўнглим биров қайғусида,
Улки, мен қайғусида,
осуда, ноз уйқусида...

Ҳар сафар ҳазрат Навоидан
ўқиб шу матлани,
Ул санамни мен кўрармен
кўзларим ўтрисида.

Уйқудин кўз очсаю
кўзгуга юзни бурса ул,
Йўқ ажабким, бир малаксиймо
кўрар кўзгусида...

Тонготарлар шуъласи
юзларда зоҳирмиш, не тонг,
Кўкда Зухродин нишон эрмиш
кўзи жодусида.

Тонг ила Зухрони қўйгил,
ойдан ахтаргил қиёс,
Хуснини кўргил унинг
тунларда, ой ёғдусида.

Гарчи жоду кўзлари
фаттон эмиш, жон офати,
Жонга роҳатлар яшармиш
лаблари кулгусида.

Эй Худойим, айлагил
ишқу вафони унга ёр,
Бўлмасин қайғу, аламлар
қалбида, туйғусида.

Шоиро, айтдинг, париваш
васфига сўз етмади,
Таърифи топсин адо
созандалар чолғусида...

Алишер Навоий ғазалига мухаммас

Азалдин толеим рангида оқ камдир, қаро асру¹,
Қаросидин келур бошимга ҳар дам можаро асру,
Бўлибмен бу жиҳатдин мунчаким зору адо асру,
Вафо аҳлига даврондин етар жавру жафо асру,
Жафосидин анинг озурдадир аҳли вафо асру...

Бу ғамнинг ибтидоси ҳазрати Инсондин эрмишким,
Бу савдо ихтироси лаънати шайтондин эрмишким,
Бу кулфат, бу аламлар гардиши даврондин эрмишким,
Нечун аҳли вафо ноёб эрурлар, ондин эрмишким,
Бу эски тоқаларга ёғдирар гарди бало асру...

Тилаб роҳат-фароғат бу жаҳондин, кимса топмайдур,
Сўраб меҳру мурувват бу замондин, кимса топмайдур,
Кел, эй кўнгил, сабр қил, ҳеч қаёндин кимса топмайдур,
Фалак дарди иложи чиқмай ондин кимса топмайдур,
Магар ноёб эрур ул ҳуққа ичра бу даво асру.

Кўнгилни ранжу ҳасрат бирлан неча бор тилдим,
Кўзимни тўлдириб ёшга, яна киприкка ҳам илдим,
Вафо бу бевафо дунёда чун анқо экан, билдим,
Фидо жонимни айлаб, олам аҳлидин тамаъ қилдим,
Вафо, астағфируллоҳ, қилғон эрмишман хато асру.

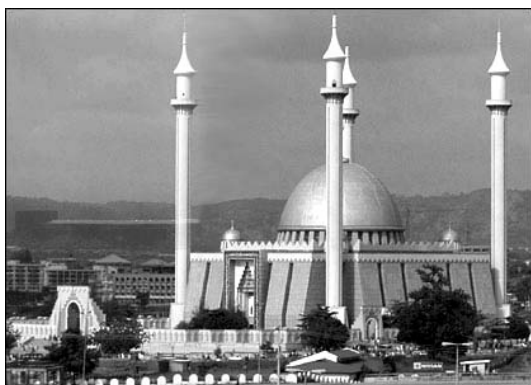

Жаҳон сайёд эмишким, қўймади бу жон деган сайдин,
Тасалли истадим жонимга гоҳо нолайи найдин,
Гаҳи топдим ҳаловат кўнглим ичра шишайи майдин,
Чу кавсар жоми зикри қилмади рафъ ўзлгим қайдин,
Бу ранжимга ҳамоно нафъ этар жоми фано асру.

Фано мулкида не эрса, фаноийким, хуш эрмасдур,
Яна нафсинга не эрса давоийким, хуш эрмасдур,
Жамол, бу лаззати даврон ҳавоийким, хуш эрмасдур,
Ҳавоий гулшани қудс эт, Навоийким, хуш эрмасдур
Зағанлар бирла бу гулшанда бўлмоқ бенаво асру...

ЖАНУБИЙ АФРИКА РЕСПУБЛИКАСИ

Жуғрофий ўрни. Африка қитъаси жанубида жойлашган, шимолда Мозамбик, Зимбабве, Ботсвана ва Намибия мамлакатлари билан чегарадош, жанубда Атлантика ва Ҳинд уммонлари ўраб туради.

Тарихи. Қадимда Жанубий Африка Республикаси ҳудудида готтентот ва бушмен қабилалари яшашган. Бу ерга оврупаликлар келмасидан олдин банту халқлари макон тутишган эди. Утмишда қабилалар бадавлат оилавий сулолаларга бўйсунган. Милонинг 1652 йили Ҳолландиянинг Ост Индия компанияси Яхши Умид бурнида бир шаҳарча қуриб, сўнг мамлакатни эгаллади. Оврупаликлар аста-секин маҳаллий бушменлар ва готтентот-

Майдони: 1 223 410 кв. км.
Аҳолиси: 43,6 миллион киши.
Пойтахти: Претория шаҳри.
Тузуми: республика.
Давлат бошлиғи: президент.
Маъмурий тuzилиши: 9 та вилоятдан иборат.

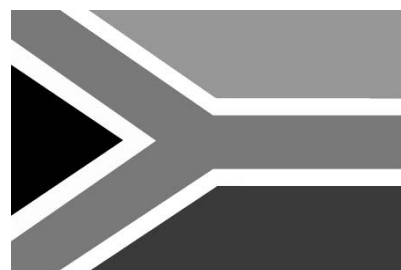
Йирик шаҳарлари: Кейптаун, Йоханнесбург, Дурбан, Порт Элизабет, Жермистон.

Пул бирлиги: жанубий африка ранди.

ларнинг чорваларини тортиб олиб, ўзларини биёбонларга ҳайдаб чиқара бошлашди. Улар тортиб олинган ерларда хўжаликлар ташкил этиб, готтентотларни ҳамда Фарбий Африка, Осиё мамлакатлари ва Мадагаскардан келтирилганларни қўлдай ишлатишарди. Кейинчалик банту халқлари қабилаларни бирлаштириш ва давлат ташкил этишга киришди. Ун тўққизинчи аср ўрталарида бирлашган қабилаларни Буюк Британия босиб олди. Бу босқин 1815 йилги Вена конгресси қарори билан расмийлаштирилди.

Африка халқларининг чет эллик босқинчиларга қарши миллий-озодлик кураши ўн еттинчи асраёқ бошланган эди.

Бу курашдан банту халқлари ҳам четда қолмади. Улар ўн тўққизинчи аср ўрталарида Жанубий Африка Республикаси (Трансваал) ва Пушти Озод давлатини ташкил этишди. Бу икки мамлакатни Англия ҳукумати ҳам тан олди. Кейинчалик олмос ва олтин конлари очилиши тўғрисида бу ерга келув-

чилар кўпайди. Тоғ-кон саноати корхоналари, темир йўллар қурилди, шакарқамиш етиштириш учун ўзга юртлардан ҳиндулар ёлланди, кейинчалик улар ҳам бу ерда қолиб кетишди.

1924 йили ҳокимиятга келган Миллий партия маҳаллий халқлар манфаатларини ҳимоя қилиш, мамлакатни республика деб эълон қилиш шиорини олға сурди. Аммо оврупалик босқинчилар тубжой аҳолининг

ҳақли талабларини эътиборга олишмади, узоқ йиллар фақат оқтанлилар манфаатини кўзловчи ирқчилик сиёсатини олиб боришди. Ниҳоят, 1961 йил 31 майда ҳукумат оқтанлилар ўртасида сўров (референдум) ўтказиб, мамлакатни “Жанубий Африка Республикаси” деб эълон қилди.

Аммо мамлакатда миллий-озодлик кураши тўхтамади. Ўтган асрнинг тўқсонинчи йилларига келиб ҳукумат ирқчилик сиёсатидан аста-секин воз кеча бошлади. Оқтанли де-Клерк ва қоратанли Нелсон Мандела 1991 йил декабрида «Жанубий Африкада демократия учун» Форумини тузишди. 1994 йили улар ишлаб чиққан муваққат Конституция кучга кирди, Жанубий Африка Республикаси кўп ирқли демократик давлатга айланди. Шу йилнинг 9 майида Миллий ассамблея Нелсон Манделани мамлакат президенти қилиб сайлади.

Иқтисоди. Мамлакат саноати билан қишлоқ хўжалиги баравар ривожланган. Маъданлардан марганес, хром, сурма, темир рудаси, уран, олмос, олтин, мис қазиб олинади. Ма-

шинасослик, қора металлургия, нефтни қайта ишлаш, кимё, озик-овқат, тўқимачилик каби тармоқлар ҳам тараққий этган. Деҳқончиликда буғдой, макка-жўхори, шакарқамиш, ерёнғок, ситрус мевалар етиштирилади. Четга метал ва унинг маҳсулотлари, ёқут, олмос каби қимматбаҳо тошлар, олтин, кимёвий моддалар, дастгоҳлар, шакар, мева, галла, жун сотади. Бошқа мамлакатлардан эса оғир машинасослик моллари, асбоб-ускуналар, кийим, газлама, ёғоч-тахта, қоғоз, сабзавот сотиб олади. Италия, Олмония, АҚШ, Япония, Буюк Британия, Швейцария унинг савдодаги асосий шерикларидир.

Аҳолиси. Мамлакат аҳолисининг таркиби хилма-хил: африкаликлар жами аҳолининг 77 фоизини, оқтанлилар 12 фоизини, дурагай (метис)лар 9 фоизни, осиеликлар эса 2 фоизни ташкил этишади. Бир квадрат километрга ўртача 35 киши тўғри келади.

Дини. Аҳолининг кўпи, яъни, 80 фоизи насронийлик динига эътиқод қилади, қолганлар ҳиндикийлик ва Ислом динида.

Савдо кемалари йўлида бўлган Жанубий Африка Республикасига Ислом дини ўн тўққизинчи асрда кириб келди. Ҳозир мамлакатда бир миллиондан ортиқ мусулмон яшайди. Пойтахт Преторияда, шунингдек, Кейптаун, Дурбан шаҳар-

ларида ўнлаб жомеъ масжидлари ишлаб турибди. Яқинда пойтахтнинг Игл парк туманида янги масжид иш бошлади. Туман аҳолиси ўн тўрт йилдан буён қўшни туманлардаги масжидларга қатнашга мажбур бўлаётган эди. Мамлакатда бир неча исломий ташкилотлар ишляпти. 1956 йили машҳур Ислом олими ва воизи Аҳмад Дийод Дурбан шаҳрида очган уюшма ҳам диний ўқув юртлари ва Ислом марказлари ташкил этиш, Ислом динимиз ҳақидаги ҳақиқатни англатишда кўп ишлар қиляпти. Жанубий Африка Республикаси Ислом Конференцияси Ташкилотида кузатувчи мақомини олиш учун ариза берган.

Аҳмад ТУРСУН

Манбалар:

1. «Страны мира», справочник. Москва, 2003 г., стр. 440-445.
2. «Атлас мира», справочник. Москва, 2003 г., стр. 66- 67.
3. Интернет сайтлари.

Халқимиз мустақиллик туфайли жумла ҳақ-ҳуқуқлар қатори эътиқод ва сўз эркинлигига ҳам эришди. Аммо дераза хиёл очилса, хонага тоза ҳаво билан бирга иложсиз чанг, ғубор ҳам кирганидек орамизда баъзи бузуқ ниятли кучлар пайдо бўлгани сир эмас. Масалан, насронийликни ниқоб қилиб олган миссионерлар. Уларнинг бузғунчи ғоялари асосан гўр ёшларга, имони заиф кишиларга йўналтирилган. Мақсадлари миллат келажаги бўлмиш ёшларни тўғри йўлдан тойдириш, онглари ни захарлаш.

Қуйида миссионерларга рўпара келган баъзи ёшларнинг фикрлари, бошдан кечирганлари билан танишасиз.

ИМОН ЎҒРИЛАРИ

Ойбек, ишчи:

— Бир ташкилотда ишлардим. Маошим ёмон эмасди. Аммо хотиним топишимдан қониқавермагач, газетлардаги эълонлардан иш қидирдим.

“Хорижда иш бор, маоши катта” деб ёзилган эълонга кўзим тушди. Дарров кўнғироқ қилдим. Ваъдаларига ишониб, хорижга жўнадим. У ерда бизни яхши кутиб олишди. Аммо бир ҳафта ўтса ҳам, ишдан дарак йўқ эди. Бу орада хамир учидан патир деб бир оздан пул ҳам беришди. Бир куни ҳаммамизни йиғиб, черковга ўхшаган бинога олиб боришди ва режа бўйича дарс бера бошлашди. Аста-секин уларнинг сирлари ошкор бўлди. Бизга одамларнинг ишончига кириб, диндан оғдириш йўлларида таълим беришарди. Баъзилар у ернинг шарт-шароитига тез кўникишди. Юрагимнинг туб-тубида катта хавотир ва кўрқув бор эди. Уларнинг айтганига кириб, имо-

билан айтганларини бажартиришарди. Ярим тунлари уйғотиб, ўтилган дарслар юзасидан савол-жавоб ўтказишарди. Бир куни пайт пойлаб, у ердан қочдим. Юртга қайтгунча жуда қийналдим.

Аллоҳга минг шукр, миссионерлар тузоғидан қутулдим. Бошимдан ўтди, уларнинг ҳийла-найрангларидан бир оз хабардор бўлдим.

Миссионерлар ўзлари учун қулай шароитни яратиш учун ижтимоий тадбирларга алоҳида эътибор беришади. Бу борада улар доим кафеларда, ёшлар даврасида, тунги клубларда, савдо ва спорт марказларида кишилар билан дўстлик ўрнатишга ҳаракат қилишади. Орзу-ҳавасга ўч, қизиқувчан ёшлар орасидан ўзларига “ўлжа” қидиришади. Миссионер бошида суҳбатдошига асл мақсадини очмайди. Чунки бундай қилса, суҳбатдошини чўчи-тиб қўйиши мумкин. Сизни эринмай тинглайди. Сўз орасида Ислоҳ динини хурмат қилишини айтиб ўтади. Ишончингизга кирганидан сўнг мулоийим сўзлар билан илондек авраб, ғояларини тарғиб қила бошлайди. Агар сўзлари сизга ёқмаётганини сезса, дарров бошқа мавзуга ўтади. Миссионерлар ўта зийрак, доим суҳбатдошининг заиф томонидан фойдаланишга ҳаракат қилишади. Илк учрашувдаёқ қанчалар қўли очиқ эканини билдириб қўйгиси келади, шеригини зиёфатга таклиф этади. Унинг кўнглини олиш учун ҳеч нимани аямайди. Керак бўлса, чўнтагига пул ҳам солиб қўяди. Бу иши кейинги учрашувларга замин бўлади.

Козим, талаба:

— 2008 йилнинг баҳор ойлари. Онам касалхонада даволанарди. Дори-дармон олишга пулим йўқ. Қийналиб юрган кунларимда бир эски танишимни учратиб қолдим. Аҳволимни тушунтирдим. У менга керагидан ортиқроқ пул ва сифатли қоғозларга босилган жилдлари чиройли китобчалар совға қилиб: “Агар бу китобларда ёзилганига амал қилсангиз, сизда ҳам пулдан сира муаммо бўлмайди”, деди. Уларни ўқиб, даҳшатга тушдим. Динимдан воз кечиш эвазига кўп пул топарканман. Туни би-

нимдан айрилиб қолсам, қиёматда нима деб жавоб қиламан?! Қолаверса, ота-онам, қариндош-уруғларим олдида ким деган одам бўламан?!

Миссионерлар мулоийим, ширинсухан кўри-нишгани билан жуда сезгир экан, ҳар қандай йўл

лан ухлаёлмай чиқдим. Тонг саҳарда ўша танишимни топиб, китобларига қўшиб пулини ҳам қайтариб бердим. Худога шукр, бошқа томондан ишларим юришди. Керакли маблағ топилди.

Сарвиноз, талаба:

– Бир куни ўқишдан қайтаётсам, йўлда бир йигит тўхтатди. Бошда ўзини адашиб қолгандек кўрсатди. Йўлни тушунтирдим. Шунда у ёнидан бир китобча чиқарди. Бир неча жумла ўқиди ва мендан маъносини сўради, сўнг тушунтироқчи бўлди. Бўйинбоғ таққан, зиёли кўринган бу йигит, бошқа миллат вакили бўлса ҳам, ўзбекчада чиройли сўзларди. Тўғриси, диний илмдан унча хабарим йўқ, лекин унинг мақсадини дарров тушундим. “Ҳозир участка ноziрини чақираман”, деб ён-атрофга қаровдим, дарров қочиб қолди...

* * *

Тўғри йўлдан адашишдан Аллоҳ асрасин. Миссионерлар ҳаётда қийналган, уқуви йўқ, маънавий қашшоқ инсонларни тўрларига осон илинтиришади. Юқорида келтирганимиз учта ҳодиса бугунги кўп ёшлар дўст-душманни яхши ажратишини кўрсатади. Шунга қарамай, баъзан уларга ишониб, алданиб қолаётганлар ҳам бор. Бундай ҳол доим огоҳ яшашимиз, замондошларимизга лоқайд бўлмаслигимизни тақозо этади.

**Меҳринисо
ҚУРБОНОВА**

тайёрлади.

«БИЛМАЙМАН»НИ БИЛАСИЗМИ?

Пайғамбаримиздан (алай-ҳиссалом): ушбу «Фатво беришга шижоатли бўлганингиз дўзах ўтига ҳам шижоатлидир», мазмунида ҳадиси шариф бор.

Улуғ саҳобийлардан Абдуллоҳ ибн Умар (розийаллоху анху): «Илм учтадир: гапирувчи Китоб (яъни, Қуръони карим), амал қилинаётган суннат ва «мен билмайман» дейиш» деганлар.

Баъзи уламолар Ибн Умарнинг бу сўзларини ҳадис ҳам дейишади. Имом Мановий ушбу ривоят шарҳида бундай ёзади: «Билмайдиган нарсасини «билмайман» дейиши олим қадрини туширмайди, аксинча, даражасини кўтаради. «Билмайман» дейиш олим даражасининг улуглигига, динининг қувватига, Раббига тақвосига, қалби пок, маърифати комил, нияти чиройли эканига далилдир. Диёнати заиф, маърифати оз кишигина «билмайман» дейишдан кўрқади, чунки одамлар кўзида шарманда бўлишидан, обрўси тўкилишидан кўрқади».

Ўтган уламолар билағонлик қилишдан, бирор масалани сўраб келганга дарров жавоб қайтаришдан тийилишган. Саодат асрида саҳобалар хузурига бирор киши масала сўраб келганида «Мендан кўра фалончи билимлироқ», деб уни бошқа саҳобага йўллашар, у ҳам ўз навбатида бошқасига юборар, гоҳо сўровчи шу тариқа айланиб-айланиб, яна биринчи учрашган одамига келиб қолар эди.

«Билмаган нарсаларимни оёғим остига қўйганимда бошим кўкка тегарди», деган эканлар мазҳаббошимиз Имоми Аъзам Абу Ҳанифа (раҳматуллоҳи алайҳ). Молик ибн Анасдан (раҳматуллоҳи алайҳ) тўрт юз масала сўралганида, уч юз

тўқсон олтитасига «билмайман» деб жавоб берган эканлар.

Хужжатул Ислому Абу Ҳомид Фаззолий айтадилар: «Билмайман» дейиш илмнинг ярмидир.

Ким билмаган нарсаси ҳақида Аллоҳ учун сукут қилса, гапирганидан кам савоб олмайди, чунки бу борада билимсизлигини эътироф қилиши нафсига оғир келади».

Ибн Қаййум айтади: «Билмайман» дейишни ўрган, «биламан»-ни унут, сен билмайман десанг, билгунингча ўргатишади, билман десанг, билмагунингча сўрашади».

Имом Муҳосибий бундай ёзади: «Киши то билгунича сўрашдан уялмаса, билмаган нарсаси ҳақида сўралганида, «билмайман» дейишдан уялмайди».

Абу Толиб Маккий: «Аллоҳ таллодан кўрқиб сукут қилиш гўзаллиги илм билан гапиришдаги гўзаллик кабидир», дейди.

Хуллас, олимнинг салоҳияти унинг ҳар нарсага топган жавобида эмас, балки нима дейишида ё сукут сақлашида аён бўлади. Ўзининг нимани билмаётганини англаши киши билганларининг энг муҳимидир.

Аҳмад МУҲАММАД

ИСЛОМ ВА ОЛАМ

Исломиё санъат анжумани

Яқинда Макка мукаррамада исломий санъат анжумани бўлиб ўтди. Мазкур анжуманда турли мамлакатлардан ташриф буюрган рассомлар иштирок этишди.

Рассомлар шаҳардаги ўн икки иншоотнинг тасвирини йирик ўлчамларда ўзлари хоҳлаган усулда мойбўёқ билан матога туширишди. Макка шаҳри ҳокими Усома ибн Фазл анжуман иштирокчилари олдида: “Биз шаҳримизда очиқ осмон остидаги исломий санъат музейини барпо этмоқчимиз”, деди.

Санъат анжумани очилиш маросимида шаҳзода Холид ал-Файсал, дипломатлар, рассомлар, матбуот ходимлари, ҳукумат вакиллари иштирок этишди.

Гаити ёрдамга муҳтож

Туркия бош вазири Ражаб Тоййиб Эрдўгон Ислом олами мамлакатларини жуда кучли зилзила юз берган Гаити давлатига ёрдам беришга чақирди. Бош вазир Дубай телевидениесига берган суҳбатида Туркия зилзиладан сўнг биринчилардан бўлиб Гаитига ёрдам қўлини чўзган мамлакатлардан бўлганини таъкидлади.

“Гаитига ёрдам беришимиз керак. Ислом олами мана шундай оғир кунларда бошқаларнинг ғамини енгиллатиш фазилатини

кўрсатиши зарур. Бундай ҳамдардлик бизнинг энг кучли аънаналаримиздан биридир”, деди Туркия бош вазири.

Норвегияда Ислом

Ислом мавқеи жиҳатдан Норвегияда насронийликдан кейинги иккинчи дин ҳисобланади. Ҳозир ушбу мамлакат аҳолисининг йигирма бир ярим фоизи мусулмонлардир. Маълумотларга кўра, мамлакатда бир юз йигирма олтита жомеъ масжиди ишлаб турибди.

Норвегия марказий статистика бюроси “Vart land” газетаси саҳифаларида кейинги беш йил мобайнида мамлакатда мусулмонлар сони ўн беш фоизга ортганини маълум қилди. Шу давр ичида мамлакатда ўттизта мусулмонлар жамоаси рўйхатга олинган.

Гидамлар тўшалди

Макка мукаррама ва Мадина мунаввара шаҳарларидаги муқаддас масжидлар ишлари бўйича бош ваколатхона Масжидул Ҳаромга ва Пайғамбаримизнинг (алайҳиссалом) масжидларига ўн минглаб турли катталикдаги гидам тўшалганини маълум қилди. Пайғамбаримизнинг (алайҳиссалом) муборак масжидлари дарвозалари олдида оёқ кийимлари ечиб қўйиладиган олти юзта жавон ўрнатилди.

Мусулмон олимлар ихтиролари

Буюк Британияда “1001 ихтиро: мусулмон олимлари меросини ўрганамиз” номли кўргазма ташкил этилди. Мазкур кўргазма ташкилотчиси Салим ал-Ҳассоний: “Илм-фаннинг бугунги тараққиётига илк асос солишган мусулмон олимларини тан олиш, ҳурмат қилиш керак”, дея таъкидлади.

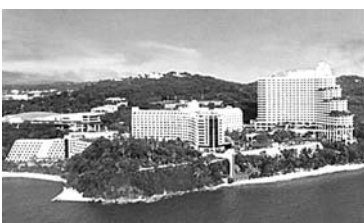
Кўргазмадан мақсад мусулмон олимларининг фалакиёт, математика, жуғрофия, меъморлик, тиббиёт ва бошқа соҳалар ривожига кўшган оламшумул ҳиссаларини намойиш этишдир. Кўргазмада илк бор ёғоч қанотлар ясаб, Куртуба жомеи минорасидан осмонга учган Аббос ибн Фирнас (IX аср), илк бор инсон танасида қон айланиш тизими чизмасини тайёрлаган Али ибн Нафий (XIII аср), Колумб ва Марко Поло тадқиқотларидан кўп замонлар олдин, XII асрдаёқ дунё харитасини чизган Ал-Идрисий ва бошқа алломалар ҳақида маълумотлар берилган.

Уламолар Яманга боришади

Мусулмон олимлар халқаро уюшмаси раҳбари Юсуф Қарзовий бошлиқ таниқли уламолар гуруҳи Яманга сафар қиладиган бўлди. Улар ушбу мамлакат жанубида юзага келган мураккаб вазиятдан чиқиш учун Ҳути қабиласи билан ҳукумат ўртасида воқитчилик қилиш ниятидалар. Ҳозир уламолар уюшма аъзоларининг Яман пойтахти Сано шаҳрига келишлари учун маҳаллий ҳукумат розилик беришини кутиб туришибди. Ҳукумат ҳам Ислом олимларининг муаммони ҳал этиш учун қандай имкониятлари борлигини ўрганапти.

Қуръони карим маънолари украин тилида

Украин ёзувчиси Валерий Басиров Қуръони карим маъноларини украин тилига таржима қилиб, нашр эттирди. У қирим-

татар ёзувчилари таклифи билан бир неча йил олдин Хмелнитскийдан Симферополга кўчиб келиб, таржимани шу ерда якунлади.

“1988 йили ёзувчи Ризо Фозил Қуръони каримни қирим-татар тилида нашр эттиришимни илтимос қилган эди. Қуръон ўша йили, кейинроқ эса яна икки марта чоп этилди. Бир куни Қуръонни украин тилида ҳам чоп эттирсам-чи, деб ўйланиб қолдим. Шундан бери ҳам орадан ўн йил ўтди. Ниҳоят, бу ишни уддаладим”, дейди Валерий Басиров.

Украина миллий университети аспиранти Михаил Якубович ҳам Қуръони карим маъноларини украин тилига таржима қилди. Бу таржиманинг бир қисми яқинда “Киевская русь” журналида чоп этилди.

Ҳабиб Маликка Роберт Бёрнс мукофоти

Шотландия ҳукумати “Islamic Relief” хайрия ташкилоти бошқарувчиси Ҳабиб Маликни Роберт Бёрнс номидаги махсус мукофот билан тақдирлади.

“Ҳабиб Малик кўп йиллардан буён дунёнинг турли минтақаларидан минглаб камбағал одамларга холис ёрдам бериб келаётгани учун шундай мукофотга лойиқ топилди. Уни табриклайман”, деди мамлакат маданият вазири Фиона Хислоп.

Роберт Бёрнс мукофоти 2002 йили таъсис этилган. Анъанага кўра, совриндорга шоир туғилган йил шарафига 1759 гиней (XVIII аср Шотландия олтин пул бирлиги) берилади.

Оврупа Иттифоқи ва Туркия

Оврупа Иттифоқининг янги раиси Испания Туркиянинг Оврупага алоқадор мамлакат эканига розилигини маълум қилди.

“Туркия Оврупа халқлари оиласининг бир қисмидир”, деди Испания бош вазири Мигел Анхел Моратинос немис газетаси “Welt am Sonntag” муҳбири билан суҳбатда. Моратинос Туркиянинг Оврупа Иттифоқига қабул қилиниши зарар эмас, кўпроқ фойда келтиришини таъкидлади.

Эслатиб ўтамиз, Туркия Оврупа Иттифоқига аъзо бўлиш учун 1959 йили ариза берган эди. Фақат 1999 йилга келибгина бу мамлакатни номзод сифатида расман тан ола

бошлашди. Франция билан Олмония Туркиянинг Оврупа Иттифоқига киришига қарши чиққанлар етакчиси бўлишди.

Оврупанинг бир неча мамлакатида мазкур масала юзасидан сўровлар ўтказилди. Сўров натижаларига кўра, Испания билан Полша аҳолисининг 50 фоизи, Буюк Британия аҳолисининг 46 фоизи Туркия фойдасига овоз бериши тахмин қилиняпти.

Бош котибнинг таклифи

Ислом Конференцияси Ташкилоти бош котиби Акмалуддин Эҳсонўгли аъзо мамлакатлар раҳбарларини ташкилот бош котибияти таркибида Тинчлик ва хавфсизлик департаментини ташкил этишга чақирди. ИКТга аъзо мамлакатлар миллий хавфсизлигига кўмаклашиш бўйича ташкилотнинг келгуси вазифалари муҳокамасига бағишлаб Жидда шаҳрида ўтказилган ҳукуматлараро эксперт гуруҳи мажлисида бош котиб ушбу таклифни илгари сурди.

Акмалуддин Эҳсонўгли айтишича, шу пайтгача Ислом оламида зиддиятларни ҳал этиш, барқарорликни мустаҳкамлаш мақсадида ҳеч бир жамоавий чора-тадбирлар кўрилган эмас. Бу ҳол баъзи кучларнинг мусулмон мамлакатлари ишларига аралашуви, ғаразли мақсадлар йўлида уларнинг миллий хавфсизлик тизимига кириб олишларига йўл очмоқда.

Акмалуддин Эҳсонўгли айтишича, шу пайтгача Ислом оламида зиддиятларни ҳал этиш, барқарорликни мустаҳкамлаш мақсадида ҳеч бир жамоавий чора-тадбирлар кўрилган эмас. Бу ҳол баъзи кучларнинг мусулмон мамлакатлари ишларига аралашуви, ғаразли мақсадлар йўлида уларнинг миллий хавфсизлик тизимига кириб олишларига йўл очмоқда.

Майотталиклар мақоми ўзгарди

Франция президенти Николя Саркози Ҳинд уммонидаги Майотта ва Реюнон ороллари сафари чоғида майотталикларнинг тўла-ҳуқуқли фуқаролари бўлишини айтди.

Ҳинд уммонидаги Майотта оролида 224 минг аҳоли яшайди, шундан тўқсон фоизи мусулмонлардир. Ўтган 2009 йил баҳорида бўлган референдумда аҳолининг жуда кўп

қисми Францияга бирлашишни ёқлаб овоз берган эди.

Аммо Комор ороллари уюшмаси ҳукумати келгусида бирлашган давлат тузиш имкониятини йўққа чиқарадиган Майотта референдуми натижаларига шубҳа билан қарамоқда.

Макка жамғармаси етимлар учун

Маккаи мукарама шаҳри хайрия жамғармаси етим болаларга мўлжаллаб ётоқхоналар қуриш бўйича бир неча лойиҳаларни ишлаб, амалга оширмоқда. Улардан бирининг умумий қурилиш майдони 750 метр квадрат бўлиб, 6 миллион риёл маблағ сарфланади.

Жамғарманинг директорлар кенгаши раиси Ториқ Солиҳ Муҳаммад Жамол айтишича, тўртта уйдан иборат бир лойиҳа бўйича ишлар яқин орада якунланади. Яна бир лойиҳага кўра эса шаҳарнинг Росифия туманида 7 миллион риёл сарфланиб, умумий майдони 626 метр квадрат бўлган олти уй барпо этилади.

Оврупа Кенгашининг янги раиси

Оврупа Кенгаши парламент ассамблеяси Туркия адолат ва тарққиёт партияси асосчиларидан бири Мавлуд Човушўглини ташкилотнинг янги раиси этиб сайлади. Мавлуд Човушўгли 1968 йили туғилган, “Оврупа демократлари” гуруҳи вакилидир. У 2003 йилдан буён Оврупа Кенгаши парламент ассамблеясида хизмат қилади. Энди Мавлуд Човушўгли шу пайтгача ташкилотни бошқариб келган испаниялик Луис Маррия де Пуча ўрнида фаолиятини бошлайди.

Эслатиб ўтамиз, Оврупа Кенгаши 1949 йили ташкил этилган. Туркия биринчилар қатори ташкилотга аъзо бўлган эди. Аммо бу мамлакат вакили Оврупа кенгаши парламент ассамблеясини энди илк марта бошқарадиган бўлди.

Тошкент Ислом университети қошида Манбалар хазинаси ташкил қилинганга ўн йил тўлди. Шу муносабат билан хазина раҳбари Бурҳониддин АҲМЕДОВ мухбиримизга қуйидагиларни гапириб берди.

сул балоға», «Рабийъул аброр ва нусусул ахбор» асарлари ва «Кашшоф» тафсири, Имом Бухорийнинг «Жомеъус саҳиҳ», «Адабул муфрад», Бурҳониддин Марғинонийнинг «Ҳидоя»си ва унга ёзилган турли шарҳлар, Абу Лайс Самарқандийнинг «Баҳрул улум» тафсири, шунингдек, кўпжилдли «Мавсуъатул фикҳ ал-исломий», «Ал-

ланди. Асарларнинг муаллифи, ёзилган йили, тили, хати, қоғози, сатри, ўлчами, матн ўлчами, котиби, шарҳ ёзганлар, нуқсонлари, тартиб рақамлари, асар номи араб тилида ёзиб қўйилди. Икки юздан зиёд қўлёзма тавсифи жамланган «Қўлёзмалар фикҳристи» ҳам тайёрланиб, нашриётга топширилди. Ҳозир Қуръони карим,

НОДИР КИТОБЛАР ХАЗИНАСИ

Ҳозиргача хазинамизда 2318 та асар жамланди. Бу китобларнинг 203 таси қўлёзма ва 611 таси тошбосмадир. Манбаларимиз асосини Қуръони карим тафсирлари, ҳозиргача ягона ҳисобланган туркий тилдаги «Сийарул ақтоб» асарининг XVII асрда кўчирилган нусхаси ва Президентимиз совғаси – Бурҳониддин Марғинонийнинг «Ҳидоя» асари қўлёзмаси (XIII аср) каби дурдона асарлар ташкил қилади.

Хазинамизда ноёб тошбосма китоблар ҳам бор. Булар «Фатовойи Қозихон», «Мавлавий Абдулалӣ», «Сийари шариф», «Хазойинул маъоний»лардир. Шунингдек, 434 номдаги бир ярим мингдан ортиқ замонавий нашрлар ҳам сақланади. Уларнинг айримларини Миср, Саудия Арабистони, Иордания, Қувайт каби давлатларнинг олий ўқув юртлири, элчихоналари совға қилишган. Замонавий нашрлар ичида юртимиз алломаларидан Маҳмуд Замахшарийнинг «Асо-

фикҳ ал-ҳанафий», «Сийар ал-аълом ан-нубало» каби фикҳий қомус ва тўпламлари бор.

Манбалар хазинаси қошида университет етук олимлари ва Ўзбекистон мусулмонлари идораси вакиллари ҳамкорлигида баҳолаш ҳайъати ташкил этилди. Хазинага келтирилган қўлёзмалар, китоблар энг олдин ҳайъат аъзолари назоратидан ўтади. Яқинда ҳайъат тавсиясига кўра, элликта фикҳий асар, Қуръони каримнинг ўнта қўлёзмаси фикҳристи интернет тармоғига қўйилди. Хазинадаги 25 қўлёзмадан тўла фотонусха олинди ва шу асосида компютер дастури ишлаб чиқилди. Келгусида барча қўлёзмаларнинг электрон шакли тайёрланади.

Ҳозиргача Қуръони карим, наҳв, мантик, қисса ва ҳикматлар, Пайғамбаримиз сийратлари, фикҳ, назм, ақоид, балоғат илмларига оид тўрт юзга яқин қўлёзманинг қисқача тавсифи ва кўрсаткичлари тайёр-

наҳвга доир яна элликта қўлёзма каталоги учун кўрсаткичлар ҳам тайёрланыпти.

Манбалар халқ мулки. Баъзида чекка-чекка қишлоқларда дурдона асарларни учратамиз. Агар шундай асарларни юртдошларимиз хазинамизга топширишса, кўпчиликка фойдаси тегар эди. Аҳоли қўлидаги ноёб қўлёзмаларни ўрганиш ва йиғиш учун олис-яқин қишлоқларга сафарлар уюштиромоқчимиз. Ишни туман бош имом-хатиблари билан боғланишдан бошладик.

“Фарзанд тарбияси қачондан бошланади?” деб савол беришганида машҳур олимлардан бири: “Қиз танлашдан”, дея жавоб қилган экан. Олим фарзанд тарбияси унинг онасини танлашдан бошланишига ишора этяпти. Отанинг фарзанд тарбиялашдаги хизмати энг олдин унга солиҳа она танлаш, кейин ҳалол лўқма едириш, чиройли одоб ўргатиш билан тўқис бўлади.

Бола боғчага, мактабга, маҳалла-кўйга, умуман уйдан кўчага чиқиши давомида унинг маънавий оламига ўзга муҳит, ўзга тарбиячилар кириб келади ва таъсир кўрсатади. Бу таъсир баъзан ижобий, баъзан салбий бўлиши мумкин. Қаровсиз қолган бола қалбига моғор ва иллатлар осонгина ўрнашади. Унинг қалбидаги иллат

ТАРБИЯ ПОЙДЕВОРИ

вақтида тозаланмаса, бўшлиқлар фойдали нарсалар билан тўлдирилмаса, тарбияси издан чиқади.

Болага илк кунларданок чиройли нарсаларни кўрсатиш, ёқимли овозларни эшиттириш, ҳалол таом бериш, хуллас, камоли учун соф муҳит яратиш жуда муҳим. Бундан ташқари, тарбия камчиликсиз бўлишида

ўртачалик алоҳида ўрин тутади. Чегарадан ташқари қаттиққўллик ҳам, чегарадан ташқари эркалаш ҳам айни ўртачаликнинг бузилишидир. Болани тинимсиз равишда тергайвериш фикрлаш доирасини чеклашга, журъатсизликка олиб борса, уни ўз табиатига бутунлай қўйиб бериш ахлоқининг издан чиқишига замин ҳозирлайди.

Ҳеч ким ота-онадан ёмон бўлиб туғилмайди. Ота-оналар бола тарбиясини гўдаклигиданок тўғри йўлга қўйишса, орамизда тарбияси бузқ ёшлар бўлмайди.

Лекин ота-она вазифаси боласини соғлом вояга етказиш билан чекланмай, балки умр давомида унинг ишлари ва ҳаракатларидан хабар олиб, ҳаққиға муттасил яхши дуолар қилиб туриши керак.

Бола тарбиясидаги бузилишларга замондаги янгиликларни, теваракни баҳона қилиш ярамайди. Аксинча, тўғри ва ўрнида фойдаланилса, болаларбоп кўрсатувлар, компютердаги дарс ўргатувчи дастурлар тарбиянинг камини тўлдирлади. Демак, гап замон ўзгарувида эмас, меъёрларнинг бузилишида. Боланинг бошида турган ота-она, мураббий ва муаллимлар бу ишга асло лоқайд бўлмасликлари керак.

Мавжуда НУРИДДИНОВА,
уй бекаси, Тошкент шаҳри

САҲАР ТУРИШ САОДАТДИР

Ёшлигимизда отам раҳматли: “Саҳар вақти фаришталар ризқ улашгани келади, дарвоза ёпиқлигини кўрса, қайтиб кетади”, дер эдилар. Бола кўнглимизда “Фаришталар қайтиб кетмасин”, деган ҳадикда эрта-тонгданок дарвозани очишга ошиқардик. Шу боис саҳар туришга ўрганганмиз. Энди билсам, кўп хонадонларда кўп ота-оналар айтадиган бу гаплар бир ўгит бўлиб, болаларни эрта туришга одатлантириш учун экан.

Эрта ётиб, эрта туриш ота-боболаримиздан қолган одат. Қизлар, келинлар саҳарлаб кўча-ҳовлиларга сув сепишиб, супуриб-сидиришиб, эрталабдан яхши ниятда меҳмон учун алоҳида жойлар ҳозирлашган. Шу боис, тонг саҳардан кўчаларнинг ҳам файзи бошқача бўлган. Шомдан кейин эса, дарвозалар беркитилиб, ёшлар ташқарида юришига йўл қўйилмасди.

Бугун-чи? Айрим хонадонларда эрта туриш катта муаммо ҳисобланади. Айниқса, шаҳардаги кўпқаватли уйларда яшовчи баъзиларга эрта туриш жуда қийин бўлиб кўрилади. Бирор мажбурият юзасидан саҳар туришга тўғри келса ҳам, иш битгач, уйку яна давом эттирилади.

Ҳазрати Фотимадан (розийаллоху анҳо) ривоят қилинади: «Бир куни бомдод намозидан кейин ухлаб ётсам, Расулulloҳ (соллаллоху алайҳи ва саллам) келиб, уйғотдилар ва: “Қизим! Ўрнингдан тур, Рабининг сенга берадиган ризқига шоҳид (гувоҳ) бўл, гофиллардан бўлма. Чунки Аллоҳ таоло одамларнинг ризқини тонгдан куёш чиққунича тақсимлайди”, дедилар» (*Байҳақий*).

Атрофга назар солинг, кузатинг. Қайси уйда эрта туриш одат бўлса, тирикчиликка вақтли киришилса, ўша оилада хайр-барока, меҳр-оқибат, бирдамлик ҳукм суради.

Айрим аёлларимиз турмуш ташвишларидан нолишни ёки эрларининг топиш-тутишидан норози бўлишни ташлаб, эрта туришни одат қилишса, оила бошлиқларини ҳам барвақт ишга кузатиб, болаларини ҳам шунга одатлантиришса, яхши бўларди. Шунда улар Пайғамбаримизнинг (соллаллоху алайҳи ва саллам) биз умматлар ҳаққиға: “Эй Аллоҳ! Умматларимнинг эрта қилган ишлари ва ҳаракатларига барока бергин” (*Абу Довуд, Термизий*), дея қилган муборак дуолари ижобатини кўришар эди.

Зебунисо ҲУСАЙН қизи

Инсонлар қадимда муҳташам бинолар, мустаҳкам қўрғон ва қалъалар қуришган. Шаҳарларнинг атрофини қалин девор билан ўрашган. Пойтахтлар махсус қўрғон ичига олиниб, ҳатто девор ташқарисида ҳандақлар ҳам қазилган. Мақсад – душман юрт юрагига тажовуз қилмасин, мамлакат қалбини яра-ламасин, фуқаро эмин-эркин яшасин. Табиий, қўрғон ичидаги одам душмандан омонда бўлади, бемалол нафас олади, бежавотир ер ҳайдаб,

мўминга қўрғон. Ҳамма жойда Аллоҳ таолони зикр қилиш мумкин. Фақат жой пок бўлса бас.

амалини ихлос билан адо этади. Одамлар орасида сўзи қадр топишини ўйлаган кимса ёлғон гапирмайди, чини сўзлайди. Фикрлар маслаҳатдан куч олади, тўғри маслаҳат ишга нум беради.

Оққўнгил инсон тинчлик-омонликни яхши кўради. Нафс ва шайтон ҳар кун, ҳар нафасда ҳужумга шай туради. Шайтонсиёқ кимсалар ҳам. Шунинг учун одам бола-си ўзини қўрғонлаб, ҳимоялаб юриши лозим.

Кундалик ҳаётда кўп учрай-

ҚЎРҒОН ИЧИДАГИ ОДАМ

деҳқончилик билан шуғулланади, савдо-сотифини, тирикчилигини қилади. Ҳимоя қилинган одамнинг кўнгли тинч, иши унумли бўлади, кунлари мазмунли, байрамдек ўтади.

Бироқ чин саодат, чинакам руҳий хотиржамлик учун бу моддий қўрғонлар етарли эмас. Курашга чиққан полвонда билак кучидан ташқари ички руҳий бир қувват ҳам бўлиши керак.

Фақат муттаҳамлар, фитначилар ёки босқинчи ёвларгина душман саналмайди, балки мўмин кишининг энг катта душмани шайтон ва нафсидир. Икки дунё саодатини кўзлаган киши ҳар куни, ҳар соатда, ҳар сонияда ўзини ўзи ҳимоя қилиши, қўрғонлаб юриши лозим (“қўрғон”, “қўриқлаш” сўзларининг ўзаги бир).

Уламоларимиз мўминлар учун энг асосий қўрғонлардан бири жамоат эканини таъкидлайди. Жамоатда ибодат тўқис бўлади, гийбатга, кераксиз ўй-хаёлларга чек қўйилади. Аллоҳнинг ризоси жамоатдадир.

Аллоҳни зикр этиш ҳам

Улуғ аждодларимиз Қуръон ўқиш мўмин учун қўрғон эканини таъкидлашган. Қуръонни тадаббур билан ўқиган киши унинг қўрғонлигини англайди.

Демак, мусулмон киши учун моддий қўрғондан ташқари жуда муҳим маънавий қўрғон ҳам бор. Инсонни жамоат, зикр ва маънавий-маърифий суҳбат қўрғонлаб туради.

Шунингдек, инсоннинг сирлари, моллари, амаллари, сўзлари ва фикрларини асрагувчи қўрғон ҳам бор. Пайғамбаримиз Муҳаммад (солаллоҳу алайҳи ва саллам) бундай деганлар:

«Махфий сўзлашиш сирларга қўрғон бўлади, садақа молларга қўрғон бўлади, ихлос амалларга қўрғон бўлади, ростгўйлик сўзларга қўрғон бўлади, маслаҳат фикрларга қўрғон бўлади».

Сирлари олти тарафга сочилишини истамаган одам сўзига эҳтиёт бўлади. Молмулки омонда бўлишини истаган одам ўз вақтида закоти беради. Амаллари Аллоҳ даргоҳида қабул бўлишини хоҳлаган киши ҳар

ди: кичик бир томорқа, далаҳовли учун бир парча ер олган одам олдин унинг тўрт томонига қозик қоқади, ке-йин симтўр ёки шох-шабба билан ўрайди, кўнгли тўлмаса, паҳса девор билан ўрайди. Нега? Сабаби бу ерга одамнинг меҳри тушган, ичкарисида мева-чевалари, агар Аллоҳ насиб қилган бўлса, ичи дуржавҳарга тўла муҳташам бир кошонаси бўлади. Ҳар қандай дунё ишида атрофига чегаралар қўйиб юриш одам табиатида бор.

Аслида одам энг олдин «**мустаҳкам қароргоҳ**» (23-сура, 13-оят) ичида, шакллана бошлайди. Кейин туғилади, кейин умр бўйи бежавотир қароргоҳларга интилиб яшайди. Тана қўрғонини жон тарк этиб, умр охирига етади. Жасад тупроққўрғон ичига жойланади. Қоронғи бу маконни имон нури ёритади. Бундай ойдинликка эришиш учун, албатта, қалб гавҳарини авайлаш, кўнглини доимо покиза тутиш, уни нафс балосидан, шайтон васвасасидан қўриқлаб юриш лозим.

Баҳодир НУРМУҲАММАД

Қамбар ОТА

Ватан бошда қуёшимдир

Эл дуоси

Эл аро бир нақл кезиб юради:
Ҳар ким ниятида борин кўради.
Гарчи тошдан қаттиқ инсоннинг боши,
Унга урилмасин манманлик тоши.

Ким эл хизматида дуолар олгай,
Савоб конларининг тагида қолгай.
Тилакларин Аллоҳ ижобат этар,
Кўнглин тўғри йўлга ҳидоят этар.

Яхшиликка буриб ҳар қадамини,
Бошдан соқит этар ғам-аламинини.
Фароғатда кечар ўнгу тушлари,
Миннатдор сайрагай ҳаёт қушлари.

Манглайи ярқираб, иқболи кулар,
Толе гули унга муборак бўлар.
Ўнгдан келар доим бошлаган иши,
Ҳаётидан ризо яшар ул киши...

Илтижо

Ўзинг ёрлақа, Тангрим, бахтга йўлла,
Сендан узоқлашган — адашди чўлда!
Раҳматинг олдида не ҳам бўларди
Дунёни тўлдирса жавоҳир, тилла?!

Шайтонларни ёнимга йўлатмагин,
Жаҳолатнинг чоҳига қулатмагин.
Ҳимматсизлар кўлига қаратмагин,
Ўзинг ёрлақа, Тангрим, бахтга йўлла.

Сабрли қил, ҳирсларда ёндирма ҳеч,
Нафрату ғафлат ичра қолдирма ҳеч.
Раҳм эт, аро йўлда толдирма ҳеч,
Ўзинг ёрлақа, Тангрим, бахтга йўлла.

Дунё бир кам, умр бебақодир,
Яратганнинг фазли бебақодир.
Биламан, ҳеч кимга қилмасан жабр,
Ўзинг ёрлақа, Тангрим, бахтга йўлла.

Саломлашиб юринг

Салом бериб ҳар тонг садо қилгайсиз —
Соғлик истаб, холис дуо қилгайсиз.
Эзгу яшагайсиз эзгулик тилаб —
Инсоний бурчингиз адо қилгайсиз.

Салом бермоқ асли яхшилик арзи,
Унга алик олмоқ мўминнинг қарзи.
Ҳеч ким баланд эмас бу улғу сўздан,
Бу сўзни минг эъзоз айласак арзир.

Инсон ўтиб кетар, яхшилик қолар,
Суюкли зотларни хотирга солар.
Ҳаргиз “хуш кўрдик” деб, соғлик тилангиз,
Кўнгли покни Аллоҳ ҳифзига олар.

Дўстларим, тушунинг бу ҳаёт сирин,
Инсонлар севиши керак бир-бирин.
Мадорингиз етмай қолмасдан бурун
Кўшқўллаб кўришинг, саломлашиб юринг...

Бошда қуёшим Ватан

Ватан бошда қуёшимдир,
Жисму жонга нур сочар.
Меҳри асло ёлғиз қўймас,
Қаён борсам, йўл очар.

Умидим зўр келгусидан,
Ўғил-қизим орзусидан.
Юрагимда фаҳрим баланд,
Қувват олгум севгисидан.

Сидқу вафо эр камоли.
Ватан бағри, юрт шамоли,
Эл ардоғин унутганни
Урмасми нон-туз уволи...

Мардлар бурчин адо қилгай,
Эл-халқига вафо қилгай.
Юрт тупроғин кўзларига
Бир умр тўтиё қилгай.

Нурулло ОСТОНОВ

Бу кўнмал ёзми тиллар

Яхши от қолур

Яхшилик қил, бул фанода қолса яхши от қолур,
Яхшидан сўз, бахшидан бўз, отадан авлод қолур.

Ёмонлик захри гаждумдир, асрама қўйнингда мор,
Минг тавалло айласанг кеч, дилда ҳасрат-дод қолур.

Волийи даврон эсанг доим фақирлар дўсти бўл,
Умр ўтар, очлар тўюр, ортингда эллар шод қолур.

Ўтдилар кўп илми дониш, эзгу умри саҳнида,
Қолса гар худ таърифи-ла Рошиди ватвот қолур.

Яхшилик сўнмас қуёшдир, нури пайғамбарлиқо,
Дўсту ёр даврангда хушҳол, четда нокас, ёт қолур.

Тўхтамас

Эврилиб келди баҳор, чўққида қор тўхтамас,
Энди тонг лайли наҳор, кўксида тор тўхтамас.

Ранж чекиб карвон ўтар, ҳасрату армон ўтар,
Телбаю комрон ўтар, саф қолиб, нор тўхтамас.

Тенг келиб тошу тароз, қичқириб қўйди хўроз,
Кўзларинг бўлди чарос, энди “ёр-ёр” тўхтамас.

Тўхтамас гул лаҳзалар, жон олодур ғамзалар,
Қир-адирда сабзалар, авжи баҳор тўхтамас.

Нағмада тайри фалак, пирпираб сайри фалак,
Хукмида сайди фалак, шиддати сор тўхтамас.

Гул-гиёҳ такбир ўқиб, сирли тун эртак тўқиб,
Ой тўлар қошин қоқиб, гулирухсор тўхтамас.

Васли ишқ тугёнаси, тушди чўғ бир донаси,
Бўлди эл ҳайронаси, кўнгилда зор тўхтамас.

Тилар

Кўп чўзилди қиш хоби, бу кўнгил ёзми тилар,
Тафт бериб кўк офтоби, хуш наво, созми тилар.

Боққа чиқ, гуллабди дув, сочларинг ойдинда юв,
Шарқираб сойларда сув, ўрдагу ғозми тилар.

Настарин бод ишқида, қуйди дил, дод, ишқида,
Бир паризод ишқида ўртаниб розми тилар.

Ер яшил майса-гиёҳ, бўтақўз гули сиёҳ,
Кўкка бўйлаб қуш-қиёқ, сор ила бозми тилар.

Гунчага етди сабо, ийманиб ечди қабо,
Булбули бўлди адо, гул эса нозми тилар.

Васли ёр, ғафлатни қўй, гул ёноқ, дийдорга тўй,
Юртинга қутлуғ бу тўй, лайли чапандозми тилар

Хумор истаб

Субҳидам лабинда қулмиш қаро зулфинг хумор истаб,
Нигоҳим йўлга банд бўлмиш қўлимда қўш дутор истаб.

Чечак рангин кийиб қувнар, ариқлар роши гулмоҳдин,
Муҳаббатдин ўқий оят, дилимға ишқ шиор истаб.

Лола япроқлари янглиғ жунунда жон талош ўлди,
Тириклик дайрида толе забун ўлмиш канор истаб.

Изингда тупроғу хормен, гиёҳларда фиғоним бор,
Висолинг руҳга кўчгайдир кетар бўлсам қарор истаб.

Бу гардун чархи сабринда мани ўтрўларим бисёр,
Келурлар аҳли ношодлар шарор ичра шарор истаб.

Ҳарир паркуға энмиш тонг, лаби тишланган ой кетмиш,
Дилимға хуш насим эсмиш юракларда баҳор истаб..

Ҳар сўзни ўз ўрнида, билиб айтиш керак. Сўзамолликда хатар бор, тилни тийишда саломатлик. Сукут инсонни охиратда фойдасиз сўзлар учун ҳисоб беришдан халос этади. Пайғамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): “Мўминнинг тили қалбида, агар бирор нарсани гапиришни хоҳласа, қалби билан ўйлайди, сўнг тилига чиқаради. Мунофиқнинг тили қалбидан ташқарида, хаёлига келган нарсани тилига чиқаради, қалби билан ўйламайди”, деганлар (Хароитий).

Қўл телефонлари ўзаро сўзлашувларимизни осон қилди. Аммо улардан фойдаланишда ўлчовлар, одоблар бузилаётгани кўпчиликни ташвишга соляпти. Айниқса, у болалар, ўсмирлар учун эҳтиёж эмас, эрмакка айланиб қолгандай кўринади. Шу боис мутахассислардан ушбу масалага доир фикрларини сўрадик.

ЭРМАККА АЙЛАНАЁТГАН ЭҲТИЁЖ

Халима Жуманиёзова, Республика Маънавият-тарғибот маркази бўлим бошлиғи:

– Бугун қўл телефон қулайликларини ҳеч ким инкор этмайди. У узоқни яқин қилди, кўп ишлар осон битяпти. Телефон туфайли оналар фарзандларини хотиржам мактабга кузатишади. Олисдан туриб, телефонда корхоналарни бошқараётган ишбилармонлар ҳам бор. Аммо болалар, ўсмирларга келсак, аҳвол бутунлай бошқача. Автобус, метро, жамоат жойларида ёшларни кузатсам: “Қалайсан, Зуля? Ашулани ташлаб юбор. Ҳа, ҳа, ўша ҳитни, ҳозир эшитмасам, ўлиб қоламан...” каби гапларни кўп эшитаман. Бундай енгилтакликлар кераксиз нарсаларга қизиқишдан, қимматли вақтнинг қадрига етмасликдан келиб чиқади. Баъзан эса ҳеч уялмай, “муҳаббат дostonлари”ни атрофдагиларга эшиттириб сўзлаётган ўсмир қизларни учратасиз. Чиройли кийим битта ип сўкилишидан бузилади. Миллатимизга хос гўзал фазилатларга эътиборсизлик мана шундай оддий нарсалардан бошланади. Биз ёшларни бундай иллатлардан ҳимоя қилсак, уларга одоб-ахлоқ ўргатсак, миллий қадриятларимизни асраган бўламиз.

Нигора Иноғомова, тиббиёт фанлари номзоди:

– Қўл телефонидан чиқаётган электромагнит тўлқинларнинг соғлиққа зарарини ўйлаб ҳам кўрмаймиз. Айниқса, улар фарзандларимиз саломатлигига кўпроқ хавф солади. Чунки болаларнинг бош суяклари катталарникидан юқароқ бўлади. Тўлқин таъсири бола мия-

сига чуқурроқ кириб боради ва мия, эшитиш аъзоларига зарар етказади. Қўл телефоннинг бола руҳиятига ҳам салбий таъсири катта. Доим телефон ё компютердаги ўйинлар билан банд ўсмир тенгдошларига қўшилмай-диган, одамови бўлиб қолади. Энг ёмони, унинг кўриш қобилияти сусаяди. Телефонда кўп гаплашиш бола танасининг заифлашуви-га, мияда қон айланиш мароми бузилишига олиб келади. Агар бола телефонда икки-уч дақиқадан ортиқ гаплашса, ҳарорати ошиши, ҳатто кўнгли айниши мумкин. Кўпчилик ота-оналар бундай ҳолатни одатий бош оғриғи деб билишади ва болага дори ичиришади. Аммо дори зарарли тўлқин таъсири-ни танадан чиқаришга ёрдам бермайди. Нафақат болалар, балки қўл телефонидан фойдаланиш қоидаларига риоя этмаган катталар ҳам кейинчалик асаб, кулоқ, хафақон, ҳатто саратон касалликларига чалинишлари мумкинлигини мутахассислар исботлашди.

Қўл телефонини иложи борича танадан узоқ тутган, сумкада олиб юрган маъқул. Телефон сотиб олишда сотувчидан сифатини тасдиқловчи ҳужжатни сўраш керак. Бундай ҳужжатларда фойдаланиш қоидалари ва муддатлари кўрсатилган бўлади.

Нафиса Очилова, ўқитувчи:

– Касбим ёшлар билан боғлиқ бўлгани учун уларнинг аҳвол-руҳиятини яқинроқ тушунаман. Боланинг қўлидан телефонини тортиб олган билан иш битмайди. Ота-оналар уларга нима фойда, нима зарар эканини чиройли муомала ва яхши сўзлар билан тунтиришлари керак. “Чилги чилгини кўриб чумак уради”, дейди халқимиз. Бир боланинг ота-онаси парвосизлиги сабаб телефонидagi ҳаёсиз, шафқатсиз филмлар синфга ё бутун мактабга тарқалмаслигига ким қафолат беради? Яқинда бир кекса онахон тинимсиз қўл телефонида жангари ўйинларни кўп ўйна-

ТЕЛЕФОН ОДОБЛАРИ

Илм-фан ва техника тараққиёти тўфайли эришилаётган қулайликлар билан бирга, муаммолар ҳам пайдо бўлмоқда. Уларни ҳал этиш янги ихтиро этилган ускуналардан фойдаланиш одобларига риоя этишимизга боғлиқ. Бу мақола беминнат хизматчимиз бўлиб қолган уяли телефондан фойдаланиш одоблари ҳақидадир:

1. Уяли телефонда сабабсиз кўп гап-лашмаслик керак. Бу соғлиққа зарарли бўлиши билан бирга исроф ҳамдир. Шариатимиз исрофнинг барча кўринишларидан қайтаргани маълум.

2. Масжидга кирганда телефоннинг ўзини ёки овозини ўчириш. Шунда намоздаги хушўйга ҳалақит қилмайди ва намозхонлар хаёли чалғимайди.

3. Илм мажлислари ва мўтабар инсонлар ҳузурда телефонни умуман ишлатмаслик. Бундай қилиш мажлис ҳайбатини сақлашга, таълим фойдасининг мукамал бўлишига ва обрўли инсонлар ҳурматини жойига қўйишга хизмат этади. Агар сўзлашувга қаттиқ зарурат бўлса, узр сўраб ташқари чиқиб сўзлашиш керак.

4. Сўзлашувни суҳбатдошга билдирмай ёзмаслик ёки бошқалар олдида телефон овоз кучайтиргичини ёқиб қўймаслик. Бундай қилиш оқил кишига хос иш эмас, айниқса, суҳбат хос ва махфий бўлса. Чунки бу ҳам омонатга хиёнат ёки чақимчиликнинг бир кўринишидир.

5. Телефонни умумий жойларга ташлаб қўймаслик. Бундай қилинса телефонидан кимдир қинғир йўлда фойдаланиши ёки биров кўриши мумкин бўлмаган хатлар ўқиши, айниқса бузуқ суратлар тарқаб кетиши мумкин. Натижада бугун ўтқир муаммо бўлиб турган нохуш ҳолатлар юзага келади.

6. Телефонда тасвирга олишда эҳтиёт бўлиш. Оммавий тадбирларда, тўй-зиёфатларда кераксиз ҳолатларни тасвирга тушириш обрў тўкилишига, оилалар бузилишига ҳамда бошқа кўпгина хунук ҳолатлар ва фитналарга сабаб бўлади.

7. Бошқалар телефонини текширмаслик, мактубларини ўқимаслик, суратларига назар солмаслик. Бундай қилинса, бировнинг шахсий ҳаётига аралашиш, айбини очиш бўлади, хи-

ёнат ва ёмон гумон каби оғир гуноҳларга йўл очади. Аслида-ку, телефон эгаси ўзини хунук аҳволга соладиган маълумот, хат ва суратларни телефонидан ўчириб ташлаши лозим. Чунки телефони йўқолиб қолса, унутиб қолдирса ёки бировнинг қўлига тушса, ўзи қийин вазиятда тушиб қолади.

8. Одамлар орасида телефоннинг муסיқа ва кўнғироқларини ёқиб-ўчириб ўйнайвермаслик. Бу иш одобдан эмас.

9. Телефондан турли фитналар, тўхмат-қабихликларда фойдаланмаслик. Чунки телефон кўп қулайлик келтириши билан бирга ёмон ниятли кишиларга бировларни лақиллатиш, обрўсини тўкиш йўлларини ҳам осонлаштириб қўйди.

10. Рақамни аниқ терганига ишонч ҳосил қилиш. Акс ҳолда бегона кишига хат жўнатиб, қийин аҳволга тушиб қолиш, танимаган одамга озор бериб қўйиш мумкин. Бировга озор бериш динимизда қораланган.

11. Сўзлашув ва ёзишувлар ўзига яқин, маҳрам кишилар билан бўлиши, номаҳрамлар билан фақат зарурат юзасидангина гаплашиш керак. Бундай қоидага амал қилмаган одам шубҳа-гумонларга, жанжаллар, ҳатто фожиаларга сабабчи бўлиши, гуноҳга қолиши мумкин.

“Яхши хулқларни камолга етказиш учун юборилдим”, деганлар севимли Пайгамбаримиз (соллаллоху алайҳи ва саллам). У зотга муносиб уммат бўлиш истагидаги ҳар бир инсонга юқорида саналган одобларга амал қилиши, ҳар бир ҳаракат ва амалида Ислом таълимотларига мувофиқ иш тутиши лозим. Пайгамбаримиз (соллаллоху алайҳи ва саллам): “Мўминларнинг имони комиллари хулқи чиройли бўлганларидир”, деганларини унутмайлик.

Шерали АҲМАД

ган ўн бир ёшли невараси: “Бизда қачон уруш бўлади?” деб сўраганини айтиб қолди. Бошқа бир она ана шундай “ўйин”лар таъсирига тушиб қолган ўғли мушукни учинчи қаватдан ташлаб юборганидан шикоят қилди...

Бугун замон эркин, ҳар ким билганини қилади, қабилда эътирозлар ҳам бўлиши мумкин. Аммо бу эркинликлар ёшларимизнинг юраклари қотиб, меҳрсиз бўлиб улғайишларига “хизмат” қилмасин. Ҳар қандай илғор технологиядан фойдаланишда уларнинг яхши ва ёмон томонларини ёдда тутишимиз, саломатлигимизга ва келажак авлодлар камолотига салбий таъсир этишига асло йўл қўймаслигимиз керак.

Муҳаммад СИДДИҚ
тайёрлади.

МУҲАММАД ЮНУС ЙЎЛДОШ ЎҒЛИ НАМАНГОНИЙ

Ватандош олимларимиздан Муҳаммад Юнус Йўлдош ўғли Намангоний ҳаёти асосан Мисрда, кейин Маккада кечгани боис юртимизда унча танилмаган. У 1890 йили Наманган шаҳрида туғилди. Отаси мулла Йўлдош мударрислик қиларди. Муҳаммад Юнус бошланғич таълимни отасидан олди. Тахминан 1905 йили Самарқандга, отасининг дўстиникига боради, илм олади. Отаси вафоти олдидан шундай васият қилган эди. Таҳсил тугагач, Самарқанд мактабларида дарс беради.

1917 йили устоз ва шогирд муборак ҳаж сафарига жўнашади. Ҳаж амалларини адо этиб, Миср орқали Ватанга қайтишади. Су-

вайш канали бўйидаги Порт Саид шаҳрига келишганида, Муҳаммад Юнуснинг устози кўққис касалланиб, кўп ўтмай, нотаниш шаҳарда вафот этади.

Устозидан айрилиб қолган Муҳаммад Юнус бир муддат Порт Саид карвонсаройларида, мусофирхоналарида йўловчилар хизматини қилиб, тирикчилик ўтказади. Отаси ҳам, устози ҳам унга илм олишни васият қилишган эди. Муҳаммад Юнус бир оз пул тўплаб, Қоҳирага келади ва машҳур Азҳар дорилфунуни раҳбарларига учрашади. Туркистон ўлкасидан келганини, ўқимоқчи эканини айтади. Уни ўқишга қабул қилишади.

Ўшанда 1929 йил эди. У олти йил таълим олиб, қирқ беш ёшида дорилфунунни битиради. Бироқ Ватанига қайтолмайди. Чунки советларнинг сиёсатидан матбуот орқали хабар топиб турган эди. Муҳаммад Юнус кўп йиллар Қоҳира мактабларида ўқитувчилик қилади. Бўш вақтларида маҳаллий газеталарга мақолалар ёзиб туради. Ватандошларига ўзини танитиш мақсадида мақолаларига туркистонлик эканини билдириб, имзо чекарди.

Ниҳоят, уни Қоҳирадаги “Дорул кутуб ал-Мисрия” кутубхонасига ишга қабул қилишади. Шу тариқа унинг илмий фаолияти бошланади. Бу орада бир араб қизига уйланади, фарзандлар кўради.

Муҳаммад Юнус 1950 йиллар бошида Афғонистондан Қоҳирага келган атоқли ўзбек олими Саййид Мубашширхон Тарозий билан танишади. У киши ҳам “Дорул кутуб”га ишга киргач, икки ватандош дўстлашиб кетишади. Муҳаммад Юнус Қоҳирада кўплаб шогирдлар етиштиради. Илм излаб Қоҳирага келган ватандошларидан ёрдамни аямайди.

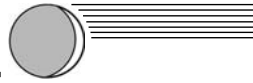
1964 йили Муҳаммад Юнус оиласи билан Маккаи мукаррамага кўчиб келади. Ватандошлар билан танишади, олимлардан Олтинхон тўра, Афандихон тўралар билан алоқа боғлайди. Маккадаги қадрдонлари айтишича, бу ерда у “Шайх Муҳаммад Юнус” деб ном қозонган. Афсус, унга бу шаҳарда узоқ яшаш насиб қилмайди: 1966 йили етмиш олти ёшида дунёдан ўтади ва Маккадаги қабристонга дафн қилинади.

Муҳаммад Юнус “Дорул кутуб”да ишлар экан, Ватан озодлиги ва унинг шуҳратини ёйиш мавзуида мақолалар ёзди, радио тўлқинларида Ватан мадҳини куйлаб, чиқишлар қилди. Мисрдаги “Савтул Туркистон”, “Озод Туркистон” каби журналларда, Туркия, хусусан, Истамбул матбуотида, Карочиди чиқадиган “Таржимони афкор” журналида кўплаб мақолалари босилади. Олимнинг йирик асарлари ҳақида ҳозирча аниқ маълумотларга эга эмасмиз.

Сайфиддин **ЖАЛИЛОВ**,

Анджсон шаҳри

“Баркамол авлод йили” деб номланган эзгу ишга мен ҳам ҳисса қўшгим келди ва ёндафтаримга қачондир ёзганим ушбу воқеаларни “Ҳидоят” журнаliga илиндим. Шояд ёшларга бирор фойдаси тегса...

1934 йили советларнинг зугумидан безган қанчадан-қанча одамлар она юртидан чиқиб кетишга мажбур бўлган. Улар орасида Фотима холам ҳам бўлган

ВАТАН ТУПРОФИ

экан, отам улар ҳақида бизга кўп гапириб берардилар. Отам умр бўйи холамнинг юртга қайтишидан умид узмадилар.

1991 йили ниҳоят юртимиз мустақилликка эришди. Узилган иплар боғланди. Илк бора ҳаж зиёратига борган ҳожилардан қариндошларимиз ҳақида хабар топдик. Улар Арабистонда истиқомат қилишар экан. Ўша йилиёқ холамнинг тўнғич ўғли Абдулазиз оиласи билан қишлоғимизга келди. У: “Онам ҳар кун бизларга Ўзбекистонни, Фарғона водийи, Балиқчи қишлоғини завқ билан таърифлаб берардилар, юртлари ўзлари айтганларидан ҳам гўзал экан, афсус, бу ерларга қайтиш онамга насиб қилмади”, деб кўп ўқинди.

Меҳмонлар қайтишда “Катта булоқ” сувидан ва қишлоғимиз тупроғидан олиб кетишди. 1998 йили ҳаж сафарига бордим. Маккада яшайдиган бир муҳожир ватандошимиз мени ўзи яшайдиган маҳаллага таклиф этди. “Ота юртдан меҳмон келибди” деган хабар дарров овоза бўлиб, бир зумда мезбоннинг ихчамгина уйига тумонат одам тўпланди. Муҳожирларнинг кўпи кексалар эди. Ҳар

бири мен билан йиғлаб кўришишар, “Ватандан келибди” дея ўзгача эҳтиром кўрсатишар эди. Улар орасида бир отахон “Менинг ҳам уйимга кирмасангиз, қаттиқ хафа бўламан”, деб туриб олди. Вақтим зиқ бўлишига қарамай, таклифини рад этолмадим. Кўнглига қараб уйига бордим. Отахон билан кечган қисқагина, бироқ бир умрга тагиулик суҳбатни тез-тез эслай-

ман. Бозор муносабатларига ўтиш даври, юртимизда рўзғор тебратиш бир мунча оғирлашгани ҳақида сўз очилди. Шунда отахон: — Эй ношукр бандалар, нега сабрли бўлмайсизлар, — деди ва озгина жим турганидан сўнг қўшимча қилди: — Сизларнинг ўрнингизда бўлсам, бу дунёда армоним қолмасди. Оч наҳор ва юпун юрсам ҳам рози эдим. Эвазига юртда жон берсам бас... Мол-дунёдан камчилигим йўқ. Бу ерда ҳамма нарсам етарли. Аммо пешонамда Ватандан йироқлик бор. Аллоҳ сизларга озодлик деган улуғ неъматни берди. Турмушдан нолиманглар, шукр қилинглар. Озодлик... битта шу сўз учун азиз жонингизни садқа қилсангиз ҳам арзийди. Қанчадан-қанча миллатларга озодлик армон...”

Абдухолик ХОЛМАТОВ,
Балиқчи тумани

Меъёрлар ўзгардимми?

Шифохонада даволанаётим, хонадошим ўқиётган кўнгилочар газетлар эътиборимни тортди. Анчадан буён бундай газетларни варақламай кўювдим. Бир мақолани ўқиб, ҳайрон бўлдим. Таниқли санъаткорлардан бири ҳақидаги қора ҳарфлар билан ажратиб кўрсатилган савол-жавобда бундай жумлалар бор: “Тузатиб бўлмас камчилиги — ростгўйлиги”. Наҳот ростгўйлик ҳам камчилик саналса? Бугун инсонийлик ўлчовлари ўзгардимми?.. Тўғри, киноя билан айтилган бўлиши мумкин. Лекин киноя ҳам меъёрида бўлса, яхши.

Баъзилар сўз кудратини унутиб қўйишган, шекилли. Бир сўз билан гоҳо оилалар заволга юз тутганини наҳот билишмаса.

Сўз қатида миллат маънавияти, қадри ётади. Шунини унутмайлик, азизлар.

Нигора МАМАСАЙДОВА,
Марҳамат тумани

Етим ҳақи дарёни қурилади

Устахона очиш учун қарз олдим. Топганларимдан ўғилга тўй, ҳовли-жой қилиб, қарздан ҳали тўла қутулмаган эдим. Меҳрибонлик уйининг жиҳозларини таъмирлашга уста кераклигини эшитдим. Бу буюртма билан қарзнинг катта қисмидан қутулишимни ўйлаб, меҳрибонлик уйига бордим. Раҳбарнинг мақсади бундан ноқонуний фойда олиш экан. Мени ҳам кўндирди. Шартнома тузиб, иш бошладим. Буюртманинг асосий қисми битганида ёғоч қипиғларига ўт тушиб, устахонамда ёнғин чиқди. Ҳамма нарса ёниб битди. Халқимиз: «Етим ҳақи етти дарёни қурилар» деб бежиз айтмас экан.

ШОАКМАЛ,
Тошкент

ЧИН ТАВБАНИНГ САМАРАСИ

Бани Исроил заминида қаттиқ қурғоқчилик бўлиб, ер устида кўкарган майса қолмади. Чорвалар озиб-тўзиб кетганидан зўрға оёқда турарди. Одамлар ҳам очликдан ўлар аҳволга келиб қолишди. Охири одамлар Мусо (алайҳиссалом) ҳузурларига келиб:

– Эй Калимуллоҳ! Аллоҳ таолога дуо қилинг, бизга ёмғир берсин! – дейишди.

Мусо (алайҳиссалом) ўринларидан турдилар. Оломон у зотга эргашиб, сахрога йўл олди. Сочлари тўзгиган, уст-бошларини чанг қоплаган, очлик ва ташналиқдан тинка-мадори қуриган қавм пайғамбар ортидан дуога қўл очди. Мусо (алайҳиссалом) дуо қилдилар:

– Илоҳи, бизларга ёмғир бер, раҳматингни бошимиз узра соч. Эмизикли гўдақларимизга, ризқини ердан тегиб еувчи чорваларимизга ва қадди доим рукуга эгилган қарияларимизга раҳминг келсин...”

Ҳамма ёмғир ёғишини кутарди. Ҳали дуо тугамасиданоқ бош устига думалаб тушиб, қалбни бир олам қувончга буркагувчи илк томчиларга – раҳмат нишонасига интиқ эди. Аммо осмон яна ҳам чарақлаб кетди. Қуёш аввалгидан ҳам қаттиқроқ қиздира бошлади.

Мусо (алайҳиссалом) тинмай:

– Илоҳи, бизларга ёмғир бер, – деб илтижо қиларканлар, ваҳий келди:

– Ораларингизда қирқ йилдан бери Менга исён қилаётган бир осий банда бўлса, сизларга нега ёмғир берай! Ўша осий сабаб ёмғирсиз қолгансиз. Одамларга айт, у орангиздан чиқиб кетсин.

Мусо (алайҳиссалом) ғазаб билан қавмга ўгирилиб, бундай дедилар:

– Эй қирқ йилдан бери Аллоҳ таолога исён қилаётган осий банда! Бизнинг орамиздан чиқ! То орамизда экансан, ёмғир ёғмайди!

У осий киши кўрқув билан ўнг томонга қаради, ҳеч ким чиқмади. Чап томонга қаради, ҳеч ким қимирламади. Кетиши талаб қилинаётган одам ўзи эканини билди ва ичида бундай деди: “Агар ҳозир бу ердан чиқсам, халойиқ олдида шарманда бўламан. Чиқиб кетмасам, мен туфайли ҳамма ёмғирдан маҳрум қилинади...”

Унинг қалби ўртаниб кетди, кўзларига дувиллаб ёш келди. Ҳеч қачон бун-

дай ҳолга тушмаган эди. Чинакамга афсус-надомат чекиб, бошини кийимлари орасига тиқиб олди. Шу ҳолатида ожизона пичирлади: “Илоҳи, Сенга қирқ йил исён қилдим, Сен қирқ йилдан бери мени шарманда этмай, айбимни одамлардан яширдинг. Менга муҳлат бердинг. Хатоларимни англадим, гуноҳларимни кечир, тавбамни қабул эт...”.

У ўраниб олганича йиғлар, Аллоҳ таолога тавба-тазарру қилар, илтижо этар эди.

Кўп ўтмай осмонда қуюқ булут пайдо бўлди ва мешнинг оғзидан тушаётган сувдай шаррос ёмғир ёға бошлади.

Бу ҳолдан ажабланган Мусо (алайҳиссалом) Аллоҳ таолога илтижо қилдилар:

– Раббим, Сен бизларга ёмғир бердинг. Ҳолбуки, орамиздан ҳеч ким чиқиб кетмади?!

Шунда Аллоҳ таолодан ваҳий келди:

– Эй Мусо, сизларни ким туфайли ёмғирдан маҳрум қилган бўлсам, ўша туфайли ёмғир бердим!

Мусо (алайҳиссалом):

– Эй Раббим, менга ўша итоатли бандангни кўрсат, – дедилар.

Аллоҳ таоло ваҳий юборди:

– Бандамни Менга осийлик қилган ҳолида ҳаммадан яширган эдим, энди итоатли бўлганида уни шарманда қилайми?!

Алишер
СУЛТОНХҲАЕВ
тайёрлади.

